

Україна КОЗАЦЬКА

ЗАГАЛЬНОНАЦІОНАЛЬНА ГАЗЕТА УКРАЇНСЬКОГО РЕЕСТРОВОГО КОЗАЦТВА ТА
ЦЕНТРУ РЕЛІГІЄЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ІНСТИТУТУ ПРОБЛЕМ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ
НАН І МОКМС УКРАЇНИ

№ 23-24 (165-166) грудень 2011 р.

www.kozatstvo.org.ua

КОЗАКИ-БРАТОВЕ,

ІЗ РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ!

Із головної площі України – Майдану Незалежності щиро і
сердечно вітає усіх козаків-побратимів, їхні сім'ї, всю велику
українську родину з Новим 2012 роком Київське обласне
козацьке товариство УРК!

Миру, добра, злагоди, єднання і Божого благословіння на
добрій справі в ім'я справжнього людського щастя в нашії
рідній і єдиній Україні бажають Вам зі столиці України
підполковник УРК Іван Пушкар, отаман Бородянського
районного товариства УРК, полковник УРК Анатолій
Дедковський, начальник головного штабу Київського об-
ласного козацького товариства УРК, майор УРК Віталій
Левченко, головний отаман Київського обласного товари-
ства УРК, автор Всеукраїнського суспільно-мистецького
проекту «Обіймись, Україно!», генерал-полковник УРК
Олександр Карпенко, заступник головного отамана, гене-
рал-майор УРК Яків Коваль.

Не треба ділити
на Захід і Схід
Державу,
народ України!
Напевне, усім нам
і кожному слід
Мудрішими
стати віднині.

Вже час зрозуміти,
що ми живемо
Не в приймах,
а в рідній оселі,
Що воду
з одної Криниці п'ємо,
Яка відзеркалює Всесвіт,

Що ходимо всі ми
під Богом одним,
І всі перед Господом
– рівні,
І що Україна –
це спільний наш дім,
Який не розділять
і стіни,

Що ми є нащадки
отих козаків,
Які полягли
за Соборність,
Уславивши рід наш
на вічні віки,
Лишивши нам
совість і гордість.

Ось-ось залунають
Різдвяні свята
Колядками –
дзвінко і щиро!
Нехай же єднає нас
Правда свята,
Надавши
натхнення і сили,

Хай радість і спокій
несе Новий рік
Суспільству, родині,
людині.
Нехай, попри все,
не на мить – на віки
Країна в нас буде єдина!

Юрій ДОЦЕНКО

Із Різдвом Христовим!

*Шановні співвітчизники!
Дорогі козаки-побратими!
Славні хлопці-реєстровці,
надійні наші берегині!*

*Вітаю усіх Вас
з Новим 2012 роком
та Різдвом Христовим!*

Ці світлі зимові свята у нас завжди
асоціюються з найкращими спогадами та
вірою в щасливе майбутнє.

Так уже в народі повелося, що початок
будь-якої доброї справи, як і народження
людини, має освятити церква, яка в усі
часи серед українського козацтва мала не-
заперечний авторитет та велику повагу.
Тому не випадково, що Новий рік, як відлік
чергового етапу нашої новітньої історії,
людського життя знаменується і освячується
найшановнішим серед християнського люду
святом – Різдвом Христовим!

Від усього серця бажаю народу України,
братам-реєстровцям і сестрам-берегиням
усіляких гараздів у році новому, добробуту й
заможності всім українським родинам!

*Нехай у Новому році справдяться
всі ваші сподівання, надії і мрії.
Хай свята віра не полишає вас!
Хай Господь оберігає
ваші сім'ї і оселі!
Будьте здорові і щасливі,
дорогі мої українці!*

*Слава Україні!
Слава Українському Реєстровому
Козацтву!*

Анатолій ШЕВЧЕНКО,
Гетьман УРК,
член-кореспондент НАН України,
заслужений діяч науки і техніки України,
доктор богослов'я, професор.

**У сонмі
святих
України**

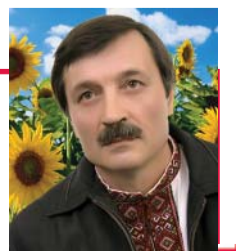
стор. 8

**Українці –
на зеленому
континенті**

стор. 11

**Поета
надихнув
художник**

стор. 15, 16

Осередок УРК – на Балканах

Після церемонії посвяти громадян братньої Болгарії у реєстровці в церкві Святого Миколая з прапором Українського Реєстрового Козацтва.

Невипадково, що до Гетьмана УРК Анатолія Шевченка звернувся громадянин Болгарії Христо Бояджієв із проханням розглянути пропозицію щодо відкриття козацького товариства УРК у цій країні.

Після ретельного розгляду пропозиції на засіданні Ради Генеральної старшини УРК було прийнято рішення про відкриття осередку реєстрового козацтва у Болгарії.

За вказівкою Анатолія Шевченка представник Адміністрації Гетьмана УРК у Дніпропетровській області, генерал-полковник УРК Юрій Засядьков здійснив поїздку до столиці

цеї балканської країни – Софії, де й було створено й зареєстровано «Болгарсько-український козацький союз» Українського Реєстрового Козацтва.

На посаду головного отамана УРК у Болгарії призначено генерал-полков-

Для мільйонів українців козацтво – не лише славна сторінка нашої історії, а й надія на гідне майбутнє. Бо козацтво споконвіку уособлювало в собі лицарство, високу мораль, честь, гідність, жертвну любов до рідної землі та власного народу.

Про Українське Реєстрове Козацтво, його надбання та історію знають і наші друзі у Болгарії. Адже з історичних джерел добре відомо, що багато років тому наші славні предки-козаки на болгарській землі допомагали братам-слов'янам бити турків.

Представник Адміністрації Гетьмана УРК в Дніпропетровській області, генерал-полковник УРК Юрій Засядьков і новопризначений отаман УРК у Болгарії, генерал-полковник УРК Христо Бояджієв.

ника УРК Христо Георгієва Бояджієва.

Перша церемонія посвяти громадян Болгарії в реєстрові козаки відбулася у місті Бургас, у храмі святого Миколая за участі представників Українського Реєстрового Козацтва, української громади Болгарії.

А презентацію Болгарського козацького товариства очільники реєстровців планують провести у Софії навесні 2012 року за участі Гетьмана УРК Анатолія Шевченка.

Пресс-служба УРК,
м.Софія, Болгарія

В осередках УРК

У Криму відсвяткували день Святого Миколая

Святитель Микола вважається заступником мандрівників і мореплавців і є одним із найшанованіших святих у православному світі. Особливо поважають Миколу Чудотворця козаки.

Напередодні свята козацькі громади Керчі – міське товариство Українського Реєстрового Козацтва (отаман - полковник УРК Едуард Белоусов), відділення Міжнародної академії козацтва (начальник Микола Курінний), Керч-Єнікальський пластунський полк Таврійського козацтва (отаман Костянтин Рябінін) зібралися разом, щоби вшанувати святителя Миколу, відстояти молебень на його честь. І в це світле свято прийняти до своїх лав нових прихильників козацьких традицій.

У цей день у гості до керчан завітали представники понад двадцяти козацьких товариств із Сімферополя, Феодосії, Новоросійська, Темрюка, станиць Атамань, Голубицька й Ахтанізівська Кубанського краю сусідньої Росії.

Козаки разом із учнями Глазовської загальноосвітньої школи поклали квіти до меморіалу загиблим воїнам і провели

мітинг-реквієм.

Опісля в Керчі, в Афанасіївській церкві, що на горі Митридат, отець Леонід відслужив святкову літургію і молебень. Тут же відбулося прийняття присяги новобранцями, їх посвята в реєстровці, а також нагородження гідних козацькими відзнаками.

Після святкового богослужіння козаки Керченського міського товариства Українського Реєстрового Козацтва відвідали республіканську школу-інтернат №1, де привітали дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки, зі святом Святого Миколая. Вони подарували вихованцям інтернату солодощі, іграшки, щоб у цей світлий день ті не почували себе обділеними.

Подібні заходи за участі реєстровців у місті-герої стануть традиційними.

Оксана ШЕРЕМЕТ,
берегиня УРК,
м.Керч

Учасники святкування дня Святого Миколая біля Афанасіївської церкви у Керчі, серед яких і представники УРК.

Козацька сучасність

Слався, Ярунський роде!

Нещодавно відзначило своє чергове свято козацьке поселення Ярунь Новоград-Волинського району, що на Житомирщині, якому офіційно вже понад 500 років. А люди жили у цьому місці ще з давнішого часу.

Походження назви села достовірно не встановлено. За однією із версій, русла річок, які протікають через село були глибокими, схожими на яри, то це і «породило» назву населеного пункту. За іншою, у древніх актах Ярунь мав назву «Ярунское именье». Ця обставина дозволяє припустити, що воно було засноване досі невідомим для нас Ярунем.

оповідали, що в давнину, селом володів якийсь татарський старшина, а можливо, що і якийсь Ярун, котрий перебував на татарській службі в ту пору і володів селом, названим пізніше його іменем. Збереглися перекази і про те, що село заснував воєвода Ярун у першій половині XV століття.

Археологічні матеріали свідчать, що територія краю

ери.

Місцевий краєзнавчий музей при школі багатий на експонати, зокрема, на землеробські знаряддя праці тодішнього селянина. Щодо назви села, то в перекладі із санскриту вона означає «героїчний».

Під час визвольної війни 1648 – 1654 років під проводом Богдана Хмельницького ярунці підтвердили сміливість своєї вдачі. Вони брали участь у розгромі польського замку в Звягелі, потім воювали у складі місцевого козацько-селянського полку. Нелегкою була доля волелюбних наших предків. 142 двори нараховувалось у Яруні на початку визвольних змагань, а на кінець війни таких

Гарцюють на конях сучасні козаки.

монгольська, і литовська, і польська, і німецька окупації. Жителі плекали рідне село, розвивали його культуру.

Своєрідний колорит сільському святу додав приїзд новітніх козаків – реєстровців Житомирського обласного козацького товариства на чолі зі старшиною. Козаки взяли участь в урочистій частині, нагородивши універсалом УРК народний самодіяльний хор, який очолює заслужений працівник культури України Юрій Логасюк.

Біля козацького обеліска

козацьких забав, що відбулися на стадіоні технікуму. Два студентські курені – «Козаки» та «Червона калина» змагалися у фізичній вправності та розвагах. Реєстровці вручили переможцям подарунки, зокрема футбольні м'ячі, закликавши кращих вступати до козацьких лав.

Проведення свята у Яруні стало добрим прикладом, особливо для молоді, виховання і місцевого, і загальнонаціонального патріотизму на козацькому ґрунті.

Капітан УРК В. Васюта складає присягу біля козацького обеліску.

Ім'я Ярун мав брат Коснятина Васильовича, який загинув у битві з половцями 1170 р.

Головний провід над військом якоїсь округи у княжі часи мав тисяцький – організатор місцевого ополчення. Історія пам'ятає перемиського тисяцького Яруна (1213 р.) та київського тисяцького Давида Яруновича, «який... гнав за половцями, та їх розбили».

У XIII столітті, після навали Батия, частина сіл та містечок при річці Случ уклали угоду з татарами. Старожили села

була заселена вже у добу пізнього палеоліту, близько 15 тис. років тому. В урочищі Пасіка, на горбах якого у минувшині росли ліси і в якому петляє між високими берегами річка Церем, довжина якої становить 58 км, та і на теренах Яруня, знаходили кам'яні сокири, ножі, молотки. Місцевість Ярунщини була багата на поклади граніту, торфу, піску, а ліси, багаті на звірину, приваблювали мисливців, а родючі землі – землеробів, про що свідчать поховання IV-III ст. до нашої

Сільський народний хор отримує козацьку грамоту за духовність і патріотизм.

залишилося лише десяток.

Завзятий ярунський люд, попри всі біди, твердо тримався своїх прадавніх, козацьких звичаїв. Збігли, неначе каламутна вода, і

відбулася церковна відправа та посвята у реєстрове козацтво місцевих жителів.

А потім представники реєстрового козацтва визначали переможців

Олександр ДРОЗДЮК,
отаман Житомирського обласного козацького товариства УРК, генерал-майор УРК.

Благодійність

Козацький орден справжній берегині

Сержант УРК Анатолій Кузнецов, підполковник УРК Сергій Нецветаєв, заступник головного лікаря Валентина Смотровель, генерал-майор УРК Василь Лабунін, головний лікар Віктор Волков під час нагородження.

Чорнобильська дивізія УРК «Україна», як окремий підрозділ, створена лише кілька років тому. Головне її завдання – захист інвалідів-чорнобильців, що постраждали під час ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС.

Напередодні Різдвяних свят реєстровці цієї дивізії відвідали міську лікарню № 21 Донецька, де проходять курс лікування і процес реабілітації чорнобильці.

«На раді старійшин було прийнято рішення подякувати, якось заохотити усіх лікарів, які переймаються нашими проблемами, – розповідає начальник штабу Чорнобильської дивізії УРК, генерал-майор УРК Василь Лабунін. – Серед таких і медичний персонал міської

лікарні №21 Донецька, яку очолює головний лікар Віктор Волков. Від імені вдячних реєстровиків-чорнобильців колектив лікарні нагороджено козацькою грамотою. З особливою приємністю вручили орден «За гуманність і милосердя» заступнику головного лікаря Валентині Смотровель».

Цю жінку, яка ось уже 25 років опікується ліквідаторами наслідків аварії, рятуючи життя інших, піддаючи і своє здоров'я небезпеці, козаки-чорнобильці

вважають героїнею, своєю берегинею.

«Нагорода за щоденний подвиг цієї жінки заслужена і є якоюсь мірою моральною компенсацією за її добре серце і хороше ставлення до тих, хто потребує допомоги», – вважає отаман Чорнобильського полку УРК, підполковник УРК Сергій Нецветаєв.

Дмитро ГРИГОРЕНКО,
власний кореспондент «УК»
Фото автора

Гордість УРК

ЛОЦМАН СВОЄЇ ДОЛІ

Анатолій Гончар – радник Гетьмана УРК, генерал-полковник УРК.

У плавання -
від берегів Конки

До того ж, виріс він у місті, походження назви якого тісно пов'язане з козацтвом. За однією із версій, вона походить від назви смачного і за своєю поживністю широко відомого запорізьким козакам і чумакам водяного горіха, що ріс тут на широких мілководних плесах. За іншою, місто Оріхів виникло на місці зимівника запорізьких козаків з назвою Лиска, а з 1976 – Оріхове. Розташоване воно на лівому березі річки Конка, за 60 км на південний схід від обласного центру. Тут минуло дитинство Анатолія Гончара, тут разом з усіма пережив страшенне воєнне лихоліття. Й досі постають у його пам'яті їдкий гар вибухів, пригадуються знайдені у німців гвинтівки, радіостанція з німецького «Тигру», яку з товаришем встигли зняти під час завантаження танків на залізничній станції і, як раділи, коли один з поранених радистів полагав її. Саме ця радіостанція – перша зустріч Анатолія Івановича з радіотехнікою, що стала доленосною та допомогла визначитися у житті.

Але до цього в Оріхові Анатолій Іванович пізнав нелегку працю вантажника, причіплювача, копичника, слюсаря, водія, робітника-геофізика. Звідси призвали в армію.

Військову службу проходив в окремому батальйоні зв'язку прашутно-десантний військ. Сурове життя десантника формувало його як особистість, відточувало кожний крок та слово. Армійське життя у Військово-повітряних силах стало для Анатолія Івановича школою мужності, смливості, морального і фізичного гарту, порядності, відданості, вірності дружбі, честі та гідності – якостей, що притаманні йому, яких і дотепер дотримується у житті. Тут проявились організаторські здібності – був обраний командиром батальйону. Тут навчився дотримуватися принципів колективізму. Саме під час проходження військової служби у Анатолія Івановича виникло

уже тверде бажання навчатися на радіотехнічному факультеті Львівського політехнічного інституту.

На науковій стежі

Після закінчення в 1961 році ЛПІ А. І. Гончар був направлений на роботу в ОКБ Міністерства суднобудівної промисловості СРСР м. Бельці (Молдова), що займалося розробкою гідроакустичної апаратури. Тут пройшов шлях від інженера до заступника генерального директора виробничого об'єднання, наукового керівника і головного конструктора багатьох НДДКР, наукового керівника підрозділів створення ехолотів, ехолодомірів, лагів, панорамних засобів, спецтематики для ВМФ СРСР. У цьому інституті під науковим керівництвом та при безпосередній участі Анатолія Івановича, як головного конструктора, створено та впроваджено на флотах ВМФ перший у Радянському Союзі гідролокатор бокового огляду ГЕБО-100, гідроакустичні комплекси ГКБО-500, ГКБО-2000, гідролокатор для автономного не населеного підводного апарату для робочих глибин до 6000 метрів та гідролокатор великої дальності дії ГБО-6000 зі смугою огляду до 50 000 метрів. Потрібно зазначити, що «втліити їх у життя» було нелегко. Подолавши усі перепони, А.І.Гончар створив гідроакустичні засоби, яким не було аналогів у всьому світі!

У 1979 р. захистив дисертацію на здобуття вченого ступеня кандидата технічних наук, через десять років – доктора технічних наук, має вчене звання старшого наукового співробітника.

Повернення
на Батьківщину

Доля розпорядилася так, що тільки після розвалу союзу держави і її оборонного комплексу, незважаючи на найпривабливіші пропозиції, Анатолій Іванович повернувся в рідні краї з достатнім науковим багажем і з 1993 року живе й працює на батьківщині козацтва - в Запоріжжі.

У складних економічних умовах перехідного періоду, в 1993р., Анатолій Іванович

Гончар створив і очолив в Запоріжжі єдину академічну установу - Науково-технічний центр панорамних акустичних систем НАН України, який успішно розвивається завдяки мудрості та далекоглядності Анатолія Івановича, виконує фундаментальні та прикладні дослідження з метою розробки нових високоефективних панорамних гідроакустичних засобів, спрямованих на забезпечення пріоритету розвитку конкурентоспроможної економіки і зміцнення науково-технічного потенціалу України.

Завдяки своєму таланту науковця та організатора Анатолій Гончар згуртував навколо себе висококваліфікований творчий колектив людей, що мають багаторічний та практичний досвід і пріоритет у створенні сучасних високоефективних гідроакустичних технологій, засобів обстеження морського дна і освітлення підводної обстановки, стратифікації донних відкладів, пошуку та виявлення затонулих об'єктів, в тому числі малогабаритних. Вчені центру здійснюють також екологічний моніторинг водосховищ з використанням найновіших досягнень вітчизняної та світової науки, які необхідні для реалізації державних інтересів в галузі національної безпеки і оборони, економіки та екології.

Під його науковим керівництвом виконано розробку сучасних засобів для досліджень Світового океану: гідролокаторів ГЕБО-100М, ГБО-50, ГБО-100МП, ГБО-100МПА, ехолоту ЕМ-100, профілографу ПГ.

Про визнання наукових успіхів Анатолія Івановича Гончара свідчать численні високі державні нагороди, відзнаки. У 2006 році його обрано членом-кореспондентом НАН України. Він – лауреат Державної премії СРСР у галузі гідролокації (1981 р.), заслужений діяч науки і техніки України (2002р.), Указом Президента України нагороджений медаллю «Захиснику Вітчизни», відзнакою Національної академії наук України «За наукові досягнення», Почесною грамотою НАН України, медаллю «За розвиток Запорізького краю» від Запорізької обласної державної

адміністрації; медаллю «За заслуги перед Запорізьким краєм» III ступеня Запорізької обласної ради, орденом «За плідотворное сотрудничество» від Науково-дослідного інституту «РИФ-Аквапарат» м.Бельці (Молдова), медаллю Національного антарктичного наукового центру з нагоди 10-ї річниці антарктичної станції «Академік Вернадський»; «Бронзовим козацьким хрестом III ступеня», «Срібним козацьким хрестом II ступеня». За заслуги перед Російською гідрографією він нагороджений в 2005 р. медаллю „ За пользу и верность”.

Сьогодні А.І. Гончар – автор понад 150 наукових праць, зокрема 3-х монографій у галузі гідролокації, понад 30 авторських свідоцтв СРСР та 10 патентів України на винаходи, головний редактор щорічного міжнародного збірника наукових праць «Гідроакустичний журнал». Він – член Санкт-Петербурзького гідрографічного товариства, координаційної ради з питань розвитку інфраструктури о. Зміїний при Верховній Раді України, науковий координатор робіт з боку НАН України в Запорізькому регіоні, науковий координатор робіт з боку України за спільною Російсько-Українською програмою «Моніторинг структури хвильових процесів», член координаційної ради Придніпровського наукового центру НАН України.

До козацьких витоків

Наказом Гетьмана Українського Реєстрового Козацтва від 14.10.2004 р. Гончара Анатолія Івановича прийнято до лав Всеукраїнської громадської організації «Українське Реєстрове Козацтво» з присвоєнням козацького звання генерал-майор УРК та призначенням його радником Гетьмана УРК.

А наказом від 07.02.2006 р. № 67 за активну участь у розбудові УРК та сумлінне виконання посадових обов'язків йому було присвоєно козацьке звання генерал-полковника УРК. Вихованню молоді та підготовці молодих наукових кадрів А.І.Гончар приділяє особливу увагу. За його ініціативою відкрито

спеціалізацію «Фізичні основи гідроакустики» на фізичному факультеті Запорізького національного університету.

Анатолій Іванович вважає, що людина повинна піклуватися як про інтелектуальний, так і про духовний розвиток особистості. Тому проводить постійну роботу в напрямках духовного, патріотичного виховання молоді, і своєю плідною діяльністю радника Гетьмана Українського Реєстрового Козацтва, генерал-полковника УРК робить вагомий внесок у збереження історичних, військово-патріотичних, громадських та культурних традицій українського козацтва, сприяння консолідації козацьких формувань та суспільства.

На думку Анатолія Івановича, необхідно постійно підвищувати рівень військово-патріотичного виховання молоді, її готовності до захисту України, адже їй належить значуща роль у створенні гідного майбутнього нашої держави, як суверенної та незалежної, демократичної та правової. Заради цього у далекі часи козаки не раз влаштували випробування парубкам, які прагнули неодмінно потрапити до Січового війська, аби з часом стати справжніми козаками. Перш ніж вступити до Січі, хлопцеві мав переплисти проти течії Дніпрові пороги, зварити кашу і не розгубитися, якщо раптом побачить, що кинутий напризволяще. Наш час висуває дещо інші вимоги та випробування молодому поколінню, але сильні риси особистості та духу залишаються актуальними та необхідними і сьогодні. Маючи залізний, негнучкий, вольовий козацький характер, Анатолій Іванович наголошує на тому, що вражаюча мужність, віра та сила козаків – гідний приклад для наслідування. Досягати поставлених цілей потрібно, проявляючи надзвичайний хист, лицарство, завзято відстоюючи стародавні запорізькі звичаї, інтереси науки та держави.

Олена ОСТАПЕНКО,
спеціально для «УК»,
м.Запоріжжя.

Козацька педагогіка

Зростає зміна на Волині

Мабуть, усім відома істина, що виховувати справжніх українців, патріотів своєї держави потрібно з дитинства. Бо на цьому етапі людина визначає свої життєві орієнтири та розробляє життєву позицію. Саме такий напрям обрав для виховання учнів педагогічний колектив Березнівської ЗОШ №2 на чолі з його директором, відмінником освіти України, вчителем історії, полковником УРК Віктором Боровцем.

Коли директор школи – козак

Віктор Іванович давно захопився ідеєю не просто традиційно навчати та виховувати дітей у школі, а ґрунтувати виховний процес на вихованні любові до сім'ї, роду і нації; до рідної природи, волелюбності, побратимства; духу особистісної

у справі реалізації ідей і засобів козацької педагогіки в школі стало поширення серед учнів знань про національно-визвольний рух. Вивчення матеріалів розпочали з опрацювання фольклорних джерел, історичних документів, наукових праць про героїку козаччини М.Костомарова, В.Антоновича, М.Аркаса,

Урочиста посвята в реєстрові козаки.

національної самосвідомості, гідності та честі; на формуванні в дітей поглядів, переконань, ідеалів, традицій, звичаїв і вірувань українського народу як корінного етносу Української держави. Саме тому в 2011 році педагогічний колектив школи одним із пріоритетних напрямів роботи обрав виховання учнів на засадах козацької педагогіки. Адже вона сягає корінням у національний ґрунт (сім'я-клас-школа і родина-школа), а кожний педагог черпає з нього життєдайну силу для розв'язання всієї низки складних проблем сучасного життя.

Березнівська школа №2 не є звичайною загальноосвітньою школою. Тут педагоги прагнуть виховати нове свідоме покоління українців. Нова модель виховної роботи була обговорена на батьківських зборах ще навесні, а в день Покрови Пресвятої Богородиці, учнівський та педагогічний колективи у повному складі прийняли присягу на вірність українському народові та реєстровому козацтву. Одним з найперших кроків

Д.Яворницького, Д.Дорошенка, І.Огієнка, І.Крип'якевича, О.Апанович, художніх творів Т.Шевченка, П.Куліша, Б.Грінченка, А.Чайковського, О.Олеся, поетів В.Симоненка, Л.Костенко, І.Драча, Д.Павличка та ін. Школярі взяли за дослідження славної історії українського козацтва – від його зародження до зміцнення в часи Сагайдачного, Хмельницького, Мазепи, вивчення героїчного життя, подвижницької діяльності, військового мистецтва керівників повстань, отаманів.

Дослідження і практичне відродження військово-спортивного мистецтва наших предків здійснюємо шляхом відвідування учнями «Школи бойового гопака». Школярі уже неодноразово демонстрували свої вміння не лише на районному, обласному, а й всеукраїнському рівні. Володіння списом, шаблею, іншими видами козацької зброї, подолання природних перешкод, різні види боротьби гартують у молоді такі риси як витривалість, рішучість, згуртованість.

Товариство реєстровців «Козацької республіки» у православному храмі.

«Козацька республіка» - в дії

Учні та педагоги школи на базі початкових класів створили дитячу організацію «Козацька республіка». Разом визначили мету, завдання, розробили структуру організації, основні напрямки її діяльності, визначили форми і зміст її роботи.

Мета «Козацької республіки» – формування національно свідомих громадян України. Її діяльність спрямована на творче впровадження у сучасних умовах козацьких звичаїв і традицій, вироблення в кожного прагнення розвивати в собі риси українця-патріота. Самодіяльна дитяча організація буде свою роботу на принципах добровільності, демократії і самоврядування.

Діяльність козацької ради, до якої входять діти і дорослі, спрямована на вивчення історії козацтва, відродження та збереження народних традицій та обрядів, пісенного фольклору про козацтво, дослідження ролі спорту і фізичного виховання в житті козаків.

У позакласній роботі використовуємо конкурси, фестивалі, подорожі, проведення народних свят, обрядів за участю вчителів, дітей, батьків, громадськості. У школі активно діють гуртки та студії, створюється музей, ведеться пошукова, дослідницька робота.

Кожен із членів «Козацької республіки» має національний одяг – вишиванку.

Девіз Республіки: «Душу – Богові! Життя – Батьківщині! Серце – людям! Честь – нікому!» Пісня Козацької республіки: «Ми - козаки».

«Козацька фортеця» гартує

Уже традиційно після закінчення навчального року впродовж кількох тижнів для учнів діє пришкольний оздоровчий табір «Козацька фортеця», де на дітей чекають цікавий відпочинок, змістовне дозвілля та оздоровлення. Намагаємося їм показати історичні місця рідного краю, проводимо пізнавальні

екскурсії до «Надслучанської Швейцарії» тощо.

Вихованням та навчанням дітей займаються досвідчені педагоги на чолі із директором школи – командувачем районного козацького осередку, полковником УРК Віктором Боровцем.

Сьогодні «Козацька фортеця» - улюблене місце відпочинку як юних козачат – вихованців школи, так і тих, хто хоче спробувати справжнього козацького життя та відпочити від навчання в школі, телевізорів і комп'ютерів. Діти тут поринають у вир козацького життя, сповненого народних традицій, лицарських звитяг і захоплюючих таємниць. Наша робота будується на засадах козацького виховання, що по праву вважається вершиною української народної педагогіки. Дітям прище-

свідомості, гордості за свій народ і відповідальності перед майбутніми поколіннями. Козацький табір привчає дітей до дисципліни, порядку.

Ранок у «Козацькій фортеці» починається з традиційної козацької руханки та гартування повітрям, сонцем і водою. Кожен день наповнений цікавими заходами, походами та іграми, змаганнями. Також у програмі – вивчення козацького бойового мистецтва «Гопак», стрільба з лука, організація козацьких забав на силу, спритність і витривалість. Діти навчаються правильно користуватися дарами природи, вивчають властивості цілющих трав, розучують козацькі пісні, ігри тощо. Для дівчаток - заняття з вишивання, бісероплетіння, вивчення народної символіки, виготовлення іграшок, тощо.

Березнівські козачата на охороні «Козацької фортеці».

плюють любов до своєї землі, розуміння того, що всі ми, українці, - нащадки козацького роду, а отже маємо бути гідні своїх слаavnих предків. Варто зазначити, що улітньому таборі практикується традиційне для українців чоловіче та жіноче виховання.

У таборі дітям читають лекції з історії України, розповідають про життя на Січі, закони дружби і честі, подвиги героїв-козаків Байди Вишневецького, Петра Сагайдачного, Івана Сірка та інших. Це сприяє розвитку національної

Після перебування в «Козацькій фортеці» дітлахи стають самостійнішими, сильнішими – як духовно так і фізично.

Ось так живе, виховується, гартується козацька зміна у Березнівській ЗОШ №2, що на Волині, де вміють не лише зберігати найкращі традиції українського народу, відстоювати їх у борні, а й примножувати в мирний час.

Валентина ГОГОЛЬ,
заступник директора ЗОШ №2,
берегиня УРК,
м.Березне Рівненської обл.

До 85-річчя з дня народження

Олекса Тихий - педагог

(Штрихи до історичного портрету)

Автор першої вагомої наукової розвідки про педагогічну спадщину Олекси Тихого – кандидат філологічних наук Феня Дмитрівна Пустова.

До особистості, творчого доробку О.Тихого знала в Україні науковець-методист звернулася зовсім не випадково. Адже Феня Дмитрівна майже півстоліття віддала педагогічній діяльності в Донецькому національному університеті, відчуваючи серцем і охороняючи своєю роботою рідну українську мову. А ще з Олексом вони були земляками – дитинство і юність провели в Костянтинівському районі Донецької області, де два роки тому Ф.Д.Пустова і знайшла свій останній спочинок...

Останні роки свого життя Феня Пустова активно займалася пропагандою педагогічної, творчої спадщини свого великого земляка, як член журі брала участь у перших Олексиних читаннях, досліджувала його педагогічну систему.

Ця робота стала останньою (і до сьогодні майже невідомою широкому читацькому загалу) у значному науковому доробку Фені Дмитрівни Пустової – великого педагога і патріота.

Олекса Тихий як студент філософського факультету Московського університету мав можливість спеціалізуватися з марксистсько-ленінської ідеології, щоб стати дипломованим викладачем ВНЗ. Такий вибір фаху відкрив би йому можливість задовольнити свій потяг до педагогічної діяльності й робити кар'єру науковця. Але Олекса ще молодим вирішив, що в компартію вступати не буде, бо його дуже бентежила доля рідного українського народу, який піддавався жорсткій асиміляції. Саме цей фактор визначив життєву долю патріота. Після захисту дипломної роботи про педагогічний досвід А.С.Макаренка О.Тихий повертається на Донеччину, щоб працювати в школі і знаходити засоби протидії денационалізації.

Як педагог наш земляк сформував свої погляди на величезному опрацьованому в Москві матеріалі: історія світової філософії, історія світової педагогічної думки, спадщина видатних українських та російських письменників і вчених-філологів. Як обов'язкова норма для учнів було сприйняття висловлювання Рене Декарта: «Читання книги – це ніби розмова з найкращими людьми». У статті до «Радянської освіти» О.І.Тихий знайомить своїх сучасників із системою чеського мислителя і педагога Яна Амоса Коменського. Цей видатний учений вважав обов'язковим зв'язок виховання з навчанням різними мовами – спочатку рідною, потім латиною – як мови науки і культури того часу, ділив навчання дітей на 4 етапи. Після першої материнської школи в 7-12 років була школа рідної мови.

У Ф.Достоевського і Л.Толстого О.Тихий теж

відзначив їхнє переконання, що діти повинні вчитися рідною мовою. З радістю він сприйняв звернення харків'янина Д.Багалія в доряднянський період до прибульців з інших країв: пам'ятати, що український народ заселив цю землю, захистив її під ворогів і довгі часи поливав своїм потом. Цей же вчений пропагував ідею: тільки дикуни не мають національності. Однодумець Д.Багалія О.Потебня доповнював: вивчення іноземної мови (російської теж) слід починати не з другого класу, а з 5-го – 6-го, коли дитина оволодіє рідною мовою і в неї зформується артикуляційна база. Нелегко пережив О.Тихий долю К.Д.Ушинського, який вимагав від царського уряду дозволу на відкриття українських шкіл. Патріот був видворений із інституту благородних дівочь у Швейцарію за нововведення в навчанні. Гадаємо, що О.Тихий пам'ятав про цей факт у біографії попередника, бо ж не піддався на численні провокації КДБ до другого заслання і в конц-

чанні та виховання М.Щетиніна. Від досвіду А.Макаренка О.Тихий відмовився повністю, і не лише тому, що цей педагог працював із правопорушниками. Олекса не міг погодитися з насильством колективу над кожним його членом: при повній відсутності свободи для колоніста, без найменшого права мати свою думку, свої інтереси могли формуватися нещирі пристосуванці. Великої популярності в Союзі набула «Школа радості» В.О.Сухомлинського. Новаторством в його системі були уроки мислення дітей у процесі спілкування з природою: школяр, споглядаючи оточення, мусив знайти найпотрібніші слова, описати побачене, почуте. У такий спосіб розвивалася передусім пам'ять. Для того, щоб таких уроків було найбільше, В.Сухомлинський сам проводив заняття в початкових класах, пізніше підключав учителів-предметників. Цей педагог, висловлюючи правильні думки про зв'язок кожної людини з рідною мовою, зі своїм народом, замовчував, яке значення мають знання з історії для формування патріота. Можливо саме тому В. Сухомлинський органічно вписався в радянську дійсність з її принципом інтернаціоналізму, тому й пропагувався владою.

Таким Олексю Тихого пам'ятають його колишні учні.

див патріотичне виховання багатьма засобами, зокрема організував посадку дерев на двох ярах. Більше того, він просив місцевий орган освіти надати йому можливість читати всі предмети від першого до останнього класу. Це прохання викликало переполох. О.Тихого перевели у вечірню школу з правом читати математику й фізику. Проте, в умовах комуністичного режиму педагогічна праця для нього стала неможливою.

У 1970-ті роки здобув розголосу метод М.Щетиніна. Але він не міг повністю ознайомитися з системою цього педагога. Напевне, він не сприйняв би відсутність програм навчання (навчалися

Олекси з табору до дружини й сестер свідчать, що він великого значення надавав тому, як розвивалася дитина в сім'ї, а від тих, хто пішов до армії без вищої освіти, вимагав поєднувати службу із заочним навчанням.

Педагог О.Тихий докорінно відрізнявся від своїх сучасників передусім тим, що дбав не лише про поєднання навчання з вихованням. Цей абстрактний постулат фігурував у кожного теоретика. Головним завданням для нашого земляка було виховання українців-патріотів, боротьба проти денационалізації народу. Найбільш розгорнуто і всеохопно він виклав свою систему поглядів у зауваженнях до Проекту «Основи законодавства Союзу РСР, союзних республік про народну освіту», опублікованого ЦК КПУ в 1973 р. Це було останнє патріотичне зусилля Петра Шелеста. Ураховуючи тогочасні політично-культурні обставини в Україні, О.І.Тихий додає в першу статтю «Основ...» п'ять тез про мету освіти. Вони зводилися до вимог: забезпечити «усебічний фізичний, інтелектуальний розвиток дітей та молоді», «ознайомлення з літературою, історією, культурою свого народу». Ці принципи містять у собі головне завдання освіти – виховувати національно свідомих громадян.

До другої статті «Основ...» О.Тихий додає такі положення: середня і вища освіта повинні існувати для суспільства «ідейних спеціалістів, здатних забезпечити культурний, моральний, науковий, технічний прогрес свого народу, СРСР та всього людства». Олекса знав із прочитаного в московських бібліотеках, що українці робили і зможуть надалі робити свій внесок у розвиток цивілізації. У третій статті «Право на освіту» О.І.Тихий наголошує на доступності освіти для всіх і вищої освіти «згідно із здібностями та уподобаннями молоді». А для цього, на його думку, навчання має бути безоплатним, з необхідними кабінетами, лабораторіями, спортзалами, клубами, із розвинутою художньою самодіяльністю і туризмом». Більше того, наш земляк вважав, що закон має передбачати пільги та стипендії учням, студентам, аспірантам, а також забезпечувати їх відрядженнями в інші республіки та країни з метою «навчання чи вдосконалення знань».

У доповненнях до четвертої статті «Про принципи народної освіти» знову наголошується на головних постулатах педагога: «Навчання рідною мовою»; «Патріотичний, інтернаціональний характер освіти на основі етично-

Автор статті Феня Дмитрівна Пустова (третя справа) виступає на перших Олексиних читаннях у його рідній школі.

таборі випустити його за кордон. Москва не реагувала на звинувачення навіть зарубіжних журналістів, які побували в Союзі, і твердила, що тут немає політ'в'язнів.

У радянську добу сформувалася значна кількість педагогічних шкіл: від Лінецького методу до абсолютно неймовірної системи нав-

Олекса Тихий теж був прихильником роботи з учнями і за межами класу. Йому це вдалося впродовж короткого часу в Олексієво-Дружківській школі. Від учнів при цьому вимагалось, щоб вони вдома підготували завдання з усіх предметів. Без сумніву, наодинці з учнями Олексій Іванович прово-

учні різних класів одночасно). Усі школярі оволодівали фахом будівельника, бо власними руками побудували ціле містечко і перебували в ньому цілий рік. О.Тихий не міг би схвалити ізоляцію дітей від родичів, адже вони не отримували певної частки радості й життєвої енергії від спілкування з рідними. Листи

го та естетичного виховання». У таких формулюваннях слизька теза партії про інтернаціоналізм у суспільстві втрачала той зміст, що його вкладали радянська верхівка.

Геніальність О. Тихого виявилася в його розподілі обов'язків між органами освіти всіх рівнів: від союзного міністерства до школи й батьківських комітетів. Москва мала контролювати дотримання конституції країни (бо ж формально національні мови нібито розвивалися), популяризувати досягнення інших республік, фінансувати органи освіти й забезпечувати найновішими приладами, устаткуванням.

Союзним республікам О.І.Тихий надавав значно більше прав, оскільки вони мали справу зі своїм народом, на своїй споконвічній землі. Кожна республіка сама визначає, які типи шкіл, промислово-технічних спеціальних та вищих навчальних закладів їй необхідні. На цьому рівні розробляють методи, форми й засоби навчання та виховання, складають програми, забезпечують підручниками, визначають заробітну плату для педагогів і технічних робітників. До компетенції місцевої влади входить створення переліку прав та обов'язків кожного фахівця з урахуванням його позашкільного навчання на педфакультетах, в університетах культури, у клубах, на спецсеминарах. Вибірні посадовці-освітяни теж затверджувалися на місцях. Дев'яту статтю «Основ...» О.Тихий збагачує своїми принципами патріотичного виховання дітей та молоді, підносячи роль батьків у здійсненні такого завдання. Зокрема й вони мали вимагати високий рівень навчання та виховання, визначати, які напрямки професійного розвитку дітей забезпечувати: фізико-математичний, історико-літературний, літературно-мистецький та інші. Передбачалося використання фінансових внесків батьків на роботу найрізноманітніших гуртків: від навчання музики до радіотехніки й рукоділля. Рекомендувалося також «максимальне забезпечення потреб учнів у знаннях поза програмою». Широкі права надавалися батькам: «від звіту педколективу до вимоги звільнення окремих керівників і вчителів, які не забезпечували навчально-виховного процесу». У системі О.Тихого батьки учнів є «національно свідомими громадянами, і саме вони наповняють, щоб навчання проходило відповідно до традицій народу». А національні традиції сягають періоду Гетьманщини, Запорозької Січі, загалом козацького самоврядування, виборності від кошового і писаря до гетьмана та генерального писаря.

Відверто революційними є пропозиції нашого земляка до 18 статті «Основ...». Вимагаючи проводити на-

вчання рідною мовою на всіх рівнях, починаючи з дитячих садків, він критикує тезу: «надавати можливість навчання рідною мовою». На переконання О.Тихого це «суперечить поняттю суверенності республіки, народу» і фактично означає: «бути патріотом або космополітом (зневажати рідну мову, свій народ)». О.Тихий вказує на масштабну шкідливість цієї тези. Вона «надає можливість поміщанськи або шовіністично налаштованим людям відмовлятися від мови союзної рес-публіки», формуватися «міщанами, шовіністами, космополітами». А Олекса Тихий усе життя вимагав: приїжджі, як і корінне населення мають вчитися українською мовою в закладах усіх рівнів, а для національних меншин, крім росіян, має забезпечуватися і вивчення рідної мови.

У 1970-ті роки у своїх посланнях до редакцій газет і високих посадовців О. Тихий вимагав утвердження цих же постулатів. Так, у статті, надісланій у «Радянську освіту», він конкретизує до чого призводить закриття україномовних дитячих садків, шкіл, русифікація інтелігенції, відсутність українських кінофільмів: дискримінація «веде до зниження рівня культури, моралі». На думку О.Тихого, вчені, письменники, митці мусять оволодівати кількома мовами, щоб знати здобутки своїх колег в інших регіонах, за кордоном. Від інтелігенції, особливо вчителів, Олекса вимагав: «ніде не соромитися говорити рідною мовою...», «щоб послідовно вкладали в душі дітей та їх батьків свідомість приналежності до української нації, розкривали культурні та мовні багатства народу, постійно доводили, що людина без патріотичних устремлень, без свідомості праці на користь свого народу є вил, вартий лише того, щоб його запрягли в ярмо».

Олекса Тихий агітував за активне, емоційне сприйняття літературно-художніх творів і відкидав телебачення як пасивне споживання не завжди корисного продукту. Навіть у концтаборі наш земляк постійно переймався проблемами освіти, пошуком шляху порятунку рідного народу. Зі священником В. Романюком він пише для закордону «Лист українських політ'язнів». Тема його - «Історична доля України». У ньому передбачені «можливі форми спротиву», рекомендації для тих, хто жив під гнітом комуністичного режиму.

Уся система поглядів і героїчна боротьба Олекси Івановича Тихого засвідчують його глибоку освіченість, професіоналізм і патріотичність. Його спадщина має стати здобутком Міністерства освіти й науки в незалежній Україні та втілюватися в життя.

Феня ПУСТОВА,
кандидат філологічних наук,
м. Донецьк

До козацької читальні

Про відоме й невідоме

Щойно у видавництві „Донбас” побачила світ історико-краєзнавча книга „Відома й невідома Олексієво-Дружківка”, що розповідає про заснування й розвиток одного з найстаріших козацьких поселень Донеччини, якому саме виповнилося 300 років.

Це багато ілюстроване видання – збірник історичних матеріалів, документів далеко не „периферійного” значення (більшість друкується вперше), навіть версій і легенд, що проливають світло на біографію „старожитнього запорізького поселення”.

Хрещеним батьком унікальної книжки можна по праву вважати депутата Олексієво-Дружківської селищної ради, голову товариства ім.Олекси Тихого, активного громадського діяча Євгена Шаповалова.

Що біля витоків цього видання стояла саме ця національно-патріотична організація –закономірно, адже Олекса народився зовсім поруч – на хуторі Іжівка, навчався, а згодом і викладав в Олексієво-Дружківській школі. У книзі – цілий розділ присвячений великому земляку, 85-річчя з дня народження якого відзначатиметься у січні 2012 року.

Нашим читачам пропонуємо уривок з розділу „Козацька доба”, автор якого знаний в Україні історик-краєзнавець **Володимир КАЧУР**.

Козацька доба

Відомий історик Д.Яворницький у своїй роботі «Вольності запорозьких козаків» пише: „Балка Залізна при Кривому Торці. Ще 1696 року на ній стояло кілька зимівників, заснованих запорозькими козаками». „Балка Залізна” знаходилася вище Дружківки за течією Кривого Торця. Видимо, у цей час виникали перші зимівники та сторожові козацькі пости й на території нинішньої Олексієво-Дружківки. Як зазначається в енциклопедичному словнику Брокгауза й Єфрона в статті

ковка, маєтність Дружковка, на Торце, при Грузкой, – старожитное запорожское поселение. В старину здесь был пикетъ запорожского казачества, сторожевая станция его. Даже по перенесенію Коша запорожскаго в Алешки на поля татарские, на кочевиски агарянские и после Прутскаго похода, когда вся эта местность офіціально отошла подъ власть турецко-татарскую, въ Паршаковке и Дружковке сидело несколько престарелыхъ запорожцевъ, - куралесовъ, характерниковъ, харцызовъ, которые, находясь

Козацький зимівник

„Дружківка”: „...вже в XVII столітті тут був сторожовий пикет козаків”.

На наш погляд, це – думка відомого російського історика В.О.Мякотіна (1867-1917), автора статті про запорізьке козацтво для цього ж словника. Його праці з історії України є надзвичайно важливими, оскільки базуються на цінних архівних матеріалах. На жаль, першоджерел виявити не вдалося. До нашого часу архіви Запорозької Січі, паланкових адміністрацій збереглися далеко не повністю.

Очевидно, тими, сьогодні вже втраченими, матеріалами, користувався й Ф. Макар'євський, автор „Матеріалів для історико-статистичного опису Катеринославської єпархії”, які за думкою дослідника заселення земель України радянського академіка В.М.Кабузана, є найкращими з подібних досліджень. Названі матеріали свідчать – «Урочище Парша-

в тайныхъ сношеніяхъ, въ секретныхъ сообщеніяхъ съ казаками Бахмутскими и Маяцкими, действиями своими страшно лякали, пугали, изумляли, поражали и страшали, появлявшуюся въ сей местности, турецко-татарскую орду (загони)».

«Урочище Паршаковка» - це невелика заплава на Кривому Торці неподалік від залізничного вокзалу міста Дружківка, одразу за копровим цехом машинобудівного заводу. А маєтність Дружківка при Грузькій знаходилася на правому боці Торця в сучасному селищі Олексієво-Дружківка. Дружківка – від імені Дружко, вірогідно, від слова «дружити» (за версією М.Т.Янка). Кіш перенесено до Олешок в 1709 році.

Поселення в Паршаковці та в Дружківці знаходилися на самому краю володіння Запорозької Січі, тому-то поблизу їх були сторожові пости запорозького козацтва.

Необхідність сторожових постів була викликана й тим, що поруч із Дружківкою проходили відомі татарські сакми (шляхи): Кальміуський шлях (район м. Артемівська) та Ізюмський. Цими шляхами робили свої набіги кримські й ногайські татари у Слобідську Україну й далі в Росію. Заради здобичі кінні татарські загони завжди могли зійти із сакми вбік на десятки верст.

У «Збірнику статистичних відомостей по Катеринославській губернії» уточнюється місце знаходження козацької сторожі: «...на крутому бугрі, обмеженому з однієї сторони драговинами річки Грузької і з іншої сторони глибоким ярмом, існував редут запорізького козацтва». Місце цього редуту – північна околиця нинішнього міста Костянтинівки, поряд з Олексієво-Дружківкою. Річки в наш час немає, але залишилися багністе місце, добре збереглися й бугри за містом.

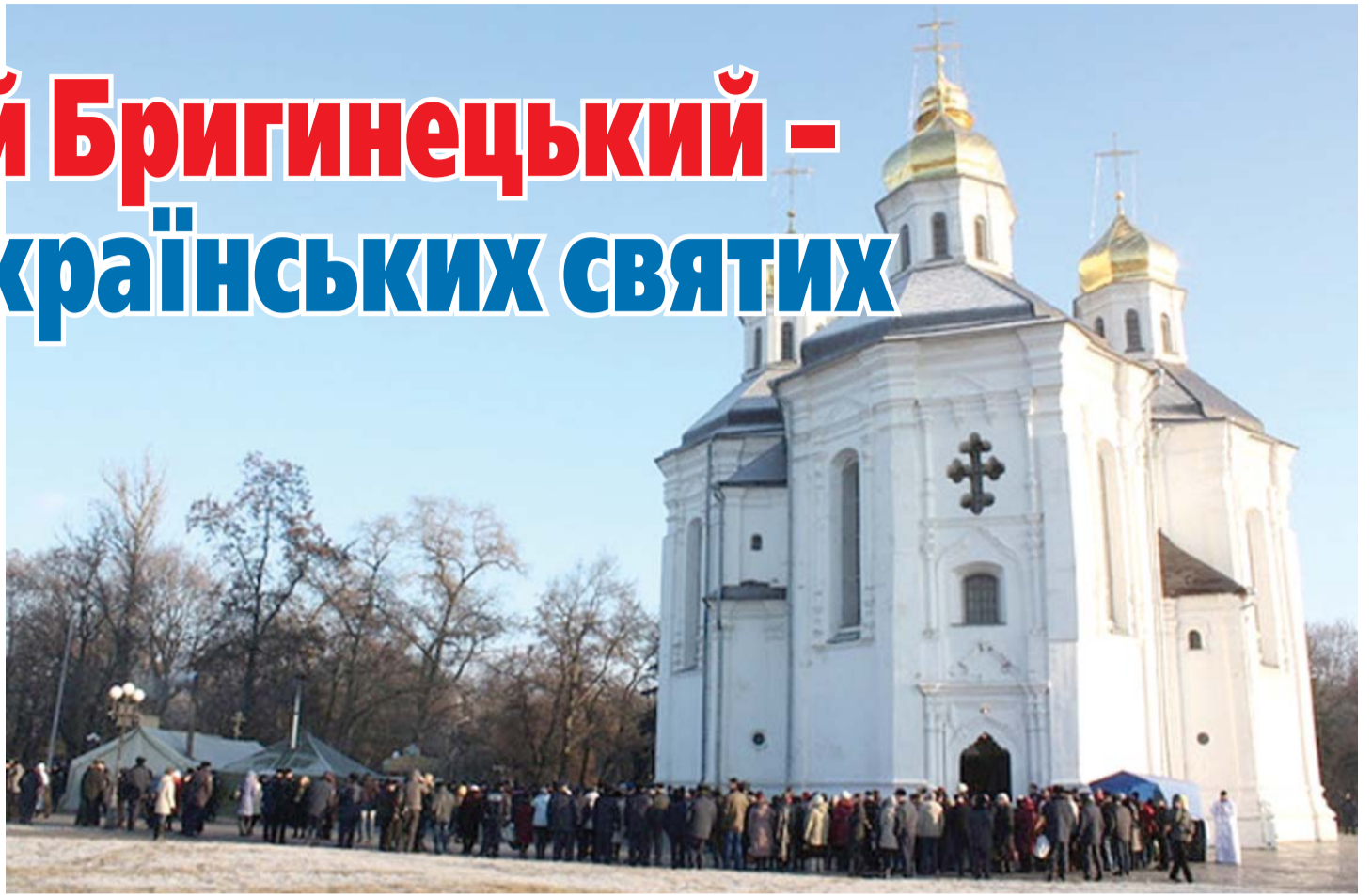
Редут (за відомим істориком, дослідником Січі Д.Яворницьким), являв собою велику казарму. Неподалік від редутів на відстані чверті або на півверсти ставилися фігури – ряд просмолених бочок, встановлених пірамідою (тому друга назва цієї споруди піраміда), наповнених смолою й соломою для кращого горіння. При кожному редуті було 5-10 козаків, а біля фігури 2-3. Як тільки сторожа помічала татар, фігура підпалювалась і сигналізувала про небезпеку. По сигналу козаки й селяни збиралися для відбиття орди або, якщо вона відходила, намагалися її наздогнати, щоб відбити полонених, худобу.

Дореволюційний історик Л.Гайовий у «Історико-географічному описі Бахмутського повіту» пише: „За царювання імператриці Катерини II місцевість Бахмутського повіту, саме Самарська паланка, нарівні з іншими місцевостями Запорізької волості, що знаходилися на границі цієї паланки, піддалася сильному, буйному набігу татар Калги-Султана.

Меркурій Бригинецький – у сонмі українських святих

Святий Меркурій Бригинецький.

Козацький храм Святої Великомучениці Катерини у Чернігові.

Нещодавно у військово-козацькому храмі Святої Великомучениці Катерини міста Чернігова під час щорічного урочистого вшанування пам'яті цієї святої, на честь якої освячено престол кафедрального собору Чернігівської єпархії УПЦ КП, відбулася канонізація ігумена Меркурія Бригинецького. Рішенням Священного Синоду Української Православної Церкви від 21 жовтня 2011 року його причислено до лику святих.

На богослужіння до Чернігова прибув Патріарх Київський і всієї Руси-України Філарет.

Святий Меркурій Бригинецький народився у 1870 році і при хрещенні отримав ім'я Максим. У зрілому віці Максим попрямував до Києво-Печерської лаври, де його постригли в ченці з ім'ям Меркурій. Незабаром він був рукопокладений у сан ієродиякона, а пізніше – в сан ієромонаха. Після 1917 року Києво-Печерську лавру нова влада перетворила на «Всеукраїнське музейне містечко». До 1930 року монастир був повністю ліквідований. І ієромонах Меркурій став ізгоєм. У кінці 1942 року отця Меркурія направили очолити парафію села Бригинці, що на Чернігівщині. За чотири роки його зусиллями було побудовано парафіяльний Свято-Троїцький храм. Упокоївся ігумен Меркурій 7 листопада 1956 року.

Прославляння преподобного Меркурія стало можливим завдяки численним чудесам, які відбуваються після молитовного звернення до нього. Тільки у наш час документально зафіксовано не менше п'яти випадків дивовижного зцілення від недуг.

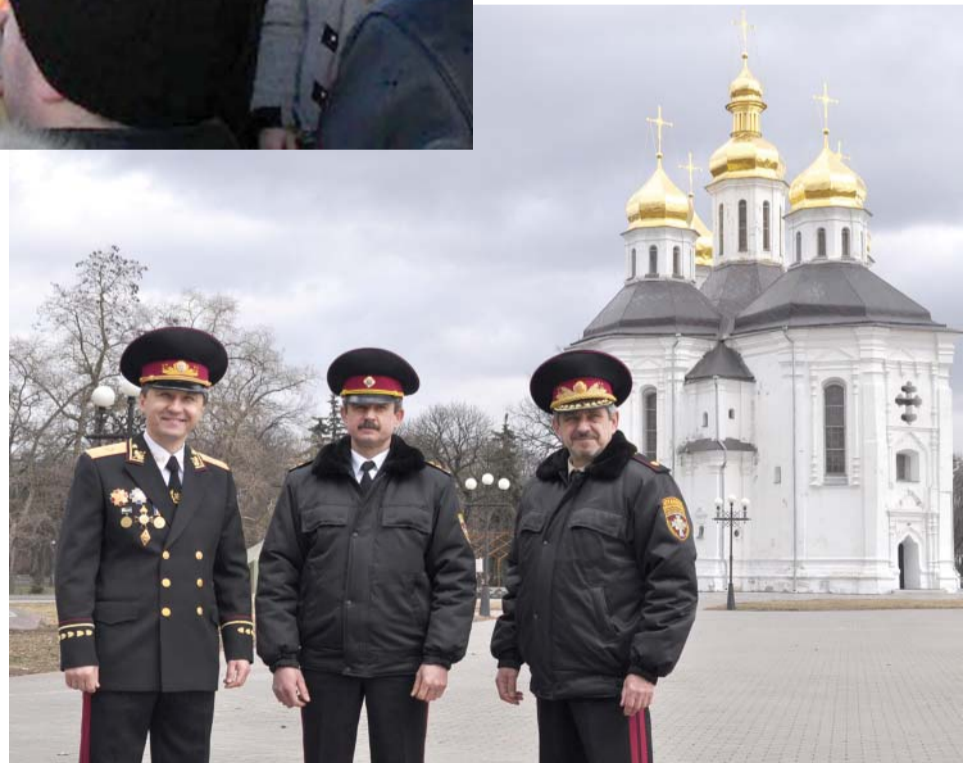
Непересічне значення цієї духовної особи підтвердили своєю присутністю у цей день найвищі ієрархи Української православної церкви. Для проведення богослужіння до Чернігова прибув Патріарх Київський і всієї Руси-України Філарет, архієреї Київського патріархату, священники та віряни з усіх куточків країни, українці зарубіжжя.

Окрім участі у святковому богослужінні чисельна козацька громада Чернігівщини, на правах господарів військово-козацького храму, переймалася питаннями організації прийому гостей, створенням належних умов перебування їх на чернігівській землі. А відтак тут панувала атмосфера гостинності та доброзичливості. Разом із представниками правоохоронних органів громадський порядок під час проведення заходу забезпечували й реєстрові козаки. Варто зазначити, що почесну варту біля раки преподобного Меркурія Бригинецького під час богослужіння несли козаки Чернігівського обласного товариства УРК Ігор Шовкун та Андрій Шуман.

обласного товариства УРК генерал-лейтенанта УРК Олександра Мужука духовне свято завершилося козацьким кулешем та гарячим чаєм, якими у наметі біля храму пригостилося близько тисячі мешканців та гостей міста.

Здавалося, що сама природа цього дня розділила духовну радість дrevньої чернігівської землі та Української церкви: після похмурого ранку яскраво засіяло сонце, а морозець змінився легким теплом.

Козаки Чернігівського обласного козацького товариства УРК запрошують всіх бажаючих на гостинну Сіверщину – відвідати військово-козацький храм святої великомучениці Катерини, по-

Очільники Чернігівського обласного товариства УРК.

Величний Катерининський храм не зміг вмістити всіх бажаючих, тому значна частина вірян слухала богослужіння на площі перед храмом через гучномовці, роботу яких забезпечували наші козаки.

За сприяння отамана Чернігівського

клонитися нетлінним моцям преподобного Меркурія Бригинецького, які залишаться в храмі навечно.

Марія МУЖУК,
учениця 11 класу ЗОШ №2,
м. Чернігів

Восередках УРК

Хай ростуть у рік новий ялинки!

Реєстрові козаки Авдіївки чекають біля храму: ось-ось мають підвезти сосонки-саджанці.

Особливо активно авдіївські реєстровці провели друге півріччя. Так, улітку за безпосередньої участі отамана та його заступника, підполковника УРК Ігоря Варшавського, педагогів місцевих шкіл Катерини Бондаренко, Олексія Журавльова, Анатолія Кузнецова, Геннадія Мацевича вони організували на базі ЗОШ

манду до змагань готували реєстровці Авдіївського міського товариства УРК, зокрема майор УРК Наталія Варшавська. Переможці ігор отримали козацький кубок, однак не залишилися без призів та відзнак й інші команди-учасниці змагань.

Протягом року реєстровці Авдіївки допомагали в ремонті

Рік, що стрімко відходить у новітню історію, видався вельми врожайним на події для козаків Авдіївського міського товариства Українського Реєстрового Козацтва, яким з дня його заснування успішно керує отаман, генерал-майор УРК Володимир Плешков, якому, до речі, напередодні різдвяних свят наказом Гетьмана УРК Анатолія Шевченка присвоєно це високе козацьке звання.

Хай ростуть деревця ось такими красунями!

Очільники Авдіївського міського товариства УРК біля храму Святої Магдалини разом із його настоятелем отцем Андрієм.

радість дітлахам, два десятки маленьких сосонок-їжачків і біля кількох дошкільних закладів міста.

Як завжди, на належному рівні, відзначили реєстровці Авдіївки День Українського козацтва. На Покрову вони завітали до ЗОШ № 6, щоби привітати школярів-джур із козацьким святом та в урочистій обстановці прийняти до лав реєстровців молоде поповнення.

А напередодні Міжнародного дня інвалідів-чорнобильців, авдіївські козаки взяли участь в організації благодійного заходу, що

пройшов у Будинку культури коксохіміків, за що отримали подяку не лише від місцевої влади, а й від «винуватців» свята, людей, які, що, гріха таїти, обділені увагою і турботою з боку своїх співвітчизників, нашого духовно-зубожлого суспільства.

А на світле свято Миколая козаки-наставники на чолі з отаманом, генерал-майором УРК Володимиром Плешковим знову завітали з численними подарунками до учнів-козачат ЗОШ №6.

- Нами зроблено чимало добрих справ, хоча, зізнаюся було й нелегко. На жаль, не

всі козаки витримують випробування неоднозначним сьогоденням. З такими ми без вагань прощаємося. Радий, що залишаються ті, для кого козацтво стало змістом всього життя. Це, перш за все, перевірені й надійні мої побратими, на яких у будь-яких ситуаціях можна розраховувати. Маю на увазі таких козаків як Ігор Варшавський, Віктор Савицький, Сергій Опекуновський, Володимир Іванников, Олег Іванов, Роман Калмиков, Олексій Леонов, Руслан Дьомін, Юрій Семон. Завжди можу покластися на своїх синів-козаків Ігоря та Павла, які, певен, ніколи не осоромлять батьківського прізвища.

Певен, що зі «старою козацькою гвардією» та новим, перевіреним поповненням ми зробимо ще не одну добру справу для наших земляків, рідного міста», - підсумовує рік 2011-й отаман Авдіївського товариства УРК Володимир Плешков.

Попереду – Різдвяні свята. І вони, як і всі попередні, мають бути для реєстровиків Авдіївки насиченими подіями, змістовними та корисними, як були сповнені добрими справами їх козацькі будні.

Богдан ТАРАСІВ,
власний кореспондент «УК»,
м.Авдіївка
Фото прес-служби УРК

Козаки-реєстровці на православному святі.

№ 5 черговий етап юнацької військово-спортивної патріотичної гри «Козацькі ігри», в якому взяло участь близько ста хлопців та дівчат – учнів ЗОШ №№2,5,6,7.

Чотири шкільні команди змагалися у спортивних вправах, стройовій підготовці, наданні першої медичної допомоги, у сценічно-художній майстерності. Невипадково перемогу святкували юні козаки ЗОШ №6, адже ко-

та впорядкуванні храму Святої Магдалини, його подвір'я. Тут козаки вже завершили чималій об'єм робіт. А передноворічним подарунком храмові і його прихожанам були сто молодих сосонок, які козацьке товариство придбало у Дібрівському лісництві й висадило біля культової споруди. Ще 80 саджанців реєстровці подарували рідному місту, аби ті прикрашали його вулиці та сквери. З'явилася, на втіху і

Молоді козаки та берегині чекають на заслужені нагороди.

Великі українці

Нині Львівщина активно відзначає 200-літній ювілей великого будителя Галицької Русі Маркіяна Шашкевича (1811 – 1843). Автора цих рядків запросили на урочистий вечір до Львівської комерційної академії. Виступи відомих шашкевичезнавців дали певний поштовх для дослідження надзвичайно цікавої теми. Що знав захисник української мови, патріот (але й водночас підданий Австро-Угорської імперії) Маркіян Шашкевич про козацьчину? Як він оцінював цей період? З яких історичних джерел міг черпати знання? Наскільки поширеними були ці знання серед галицького суспільства? Тут масив невідомого і невивченого потягне не на одну, а на декілька докторських дисертацій!

НОСІЙ ПАМ'ЯТІ ПРО КОЗАЧЧИНУ

Слухаючи фахівців

Відкрив вечір пам'яті про ректора академії професор Степан Гелей. А потім студенти і викладачі прослухали ще цікаві доповіді чотирьох відомих шашкевичезнавців: Феодосія Стеблій, Василя Гориня, Любомира Сеника та Петра Шкраб'юка. Всі ми в шкільні роки слухали розповіді вчителів про альманах «Русалка Дністровая» і його засновників, але тут лицарі науки намагалися суттєво розширити горизонти і дати якомога більше інформації. Це було непросто, бо регламент витримувався майже з німецькою точністю.

Слухаючи фахівців, я думав: не випадковим, мабуть, було народження Маркіяна Шашкевича в селі Підлисся на Золочівщині 6 листопада 1811 року. Він з'явився у свій час і в потрібному місці. Світова історія знає багато подібних прикладів такої «невипадковості». Скажімо, відомий діяч вірменського національного відродження Мікаел Налбандян (1829-1866) прожив не набагато більше від Маркіяна - лише 37 років. Але він так багато зробив для утвердження сучасної вірменської мови! Як і Маркіян, він самовіддано захищав саме живу народну мову. На той час у вірменській літературі панувала древньовірменська мова, так званий «трабар». У нас же сильні позиції мала церковнослов'янська. Чим не яскрава українсько-вірменська паралель? І, може, в цьому був великий задум Творця – послати українцям Шашкевича, а вірменам Налбандяна?

В єдиній мові — відродження нації

Великий єврей Бен Єгуда (1858-1922) відомий тим, що відродив практично мертву мову іврит. Вже в 17 років він побачив видіння: небеса відкрилися перед ним і чисте світло заструменіло перед очима... А потім юнак почув могутній голос: «відродження Ізраїлю - на його рідній землі!» Звідси бере початок і концепція Бена Єгуди – відродження єдиної нації на основі єдиної мови, івриту. Видіння зафіксоване в спогадах

самим Беном Єгудою, а ось що підштовхнуло Шашкевича? Прикро, що про будителя Галицької Русі збереглося набагато менше інформації. Півстоліття для історії багато важить, а вісім десятиліть і поготів... Це я маю на увазі дати народження і смерті Шашкевича і Бена Єгуди. Але єднає цих діячів те, що народилися вони в родинях релігійних діячів. А це вже «тепліше»... А далі постає питання: чи не Богом послані в Україну (кожен у свій час)

поштовхи, безумовно, були. Але це лише частково пояснює високу активність юного Маркіяна. Адже треба було мати неабияку мужність, щоб у ті часи написати ось такі рядки

*Радість, радість, галичани!
Не загостить більше враг:
Гримни, Дністре,
шуми, Сяне:*

Не прискаче вовком лях!
Як всенародну радість подає
Маркіян Шашкевич перемогу
руського війська над поляками
під Галичем - в далекому 1139

Шашкевич був твердо переконаний, що і над Дніпром, і над Дністром живе один і той же народ. У статті «Русини» він писав: «Русини є слов'янського походження, і з поміж усіх слов'ян цей народ, мабуть, єдиний зберіг у чистоті, повноті і молодечій силі свою первісну подобу. Від середини Галичини геть за Дон аж до Кавказу, від Тиси, Карпат і Чорного моря до Литви знайдеш ту саму мову, ті самі народні вірування, ті самі звичаї і обряди, те саме життя і серце, ту саму

Виступає професор Степан Гелей.

такі пасіонарії як Юрій Горліс-Горський, Олександр Довженко, Василь Симоненко, Василь Стус, Іван Дзюба? Як на підбір - гарні зовні, вони володіли неабиякою внутрішньою красою і силою духу. Доля у цих людей різні, але всі вони зробили чимало корисного для Вітчизни. Красень Маркіян Шашкевич став символом галицького відродження, але все зроблене ним опосередковано впливало і на всіх вище перелічених «східняків».

«Один і той самий народ»

Відомо, що Маркіян Шашкевич мав змогу прочитати Яна Колара та Йогана Гердера, ознайомитися з творами українських наддніпрянських письменників. Знав він і про молодшого від нього на три роки Тараса Шевченка. Отже,

році. У Галичині, де багато сфер життя контролювали саме поляки, це було надто сміливо! Та й австро-угорські чиновники навряд чи зраділи б, прочитавши, як Шашкевич оспівує подвиги Северина Наливайка та Богдана Хмельницького, сподіваючись, що:

*Може, спомин спосіб дасть
Воскресити в новій силі
Руську славу, руську владу*

Це вже віддавало неабияким сепаратизмом... Можна сказати, що Маркіян Шашкевич був таким собі Чорноволом 19-го століття, а двоє інших членів «Руської трійці» - Вагилевич і Головацький служили чудовим тлом.

Тогочасна ізольованість Галичини від Наддніпрянщини, може, й формувала дещо відмінну регіональну ідентичність, проте, Маркіян

душу. Отже, один і той самий народ, лише під різними іменами – русинів, червонорусів, малоросів, козаків...»

Козацькі традиції в Галичині

До речі, про козаків. Під час своїх виступів доповідачі наголошували, що козацька тема була дуже близька Маркіянові. Він, галичанин, захоплювався вільними лицарями степу! Саме наявність козацьких сюжетів привело до заборони «Русалки Дністрової». На цьому докладно зупинився у своїй, дуже стисnutій регламентом, промові Феодосій Стеблій. А ще неабияку цінність (для аналізу «козацькості» Маркіяна Шашкевича) становила подарована мені потім професором Петром Шкраб'юком стаття: «У час надії і тривоги». Там є

дуже цікаві історичні факти. Скажімо, в 1833-1834 роках Маркіян Шашкевич записав славнозвісну пісню про козака Байду. Записав її на Львівщині, якщо точніше – під Золочевом. Коли пісня прилетіла із Великої України – невідомо. Але що її охоче співали в Галичині – це факт. Вірш Шашкевича «Чом, козаچه молоденький...», також підтверджує, що козацька тема була йому не чужа. А в деяких творах будитель Галицької Русі показує знання багатьох деталей козацького побуту в часи Хмельниччини:

*Ой, у чистім полі
да близько дороги,
Там стоїть наметець
великий, шовковий,
А у тім наметці стоїть
стіл тисовий
Да гетьман Хмельницький
сидить кінець стола,
Молодці-козаци
стоять доколя.
Да гетьман Хмельницький
пише дрібні листи,
По всій Україні
розсилає вісти...*

Взагалі, козацька традиція в Галичині устійнювалася як через реальних осіб, так і через усні перекази та фольклор. Прикметно, що в багатьох родинно-побутових піснях неодмінно фігурує козак. Він є символом українського лицарства і безоглядної відваги, захисником народу від ворогів. Саме Шашкевичу належить історична розвідка «О запорожцях і їх Січі». Згадки про степ, Велику Україну розсіпані в багатьох інших творах Шашкевича. До козацького циклу належить і перекладений ним уривок з поеми польського поета Северина Гошинського «Канівський замок» про Коліївщину, де діє козак Небаба. Не всі, зазначені вище, твори увійшли до відомого альманаху «Русалка Дністрова». Зате увійшли «Згадка», «Погоня», а також розділ «Думи і думки», який складається з двадцяти поезій, наскрізь перейнятих козацьким духом. До речі, є тут пісня і про Морозенка: «Ой, Морозе, Морозине, преславний козаچه, за тобою ціла Литва й Україна плаче...» Ці рядки опосередковано свідчать про авторитет українського козацтва не лише на українських етнічних теренах, але й на території Білорусі (цей край тоді називали Литвою, а білорусів «литвинами»). Проте, зовсім не виключено, що мова може йти також і про територію сучасної Литви.

Як на мене, життєвий шлях і позицію Маркіяна Шашкевича (а прожив він лише 32 роки) можна було б передати ось цими рядками з його твору «Чом, козаچه молоденький...»:

*Ой, я козак молоденький,
Роно слізюньки дрібненькі,
На Вкраїну поглядаю.
За Вкраїною вздыхаю...*

Будитель Галичини був водночас вірним сином всієї України. Зробив він для неї дуже багато, за що йому й шана.

Сергій ЛАЩЕНКО, власний кореспондент «УК», м. Львів

Українці за кордоном

Вона просто українка, україночка

Дівчина Філя з України

А нещодавно із далекого острова-континенту надійшла приємна звістка: українці в Австралії тепло відзначили 80-річний ювілей дружини пана Федора — Філоніли Василівни Габелко. Тож, певні, є вагомий привід трішечки розповісти про непересічну особистість, чарівну жінку, нашу неповторну співучу землячку.

Вона народилася у мальовничому селі Соколова Балка, що біля Полтави. Лихоліття війни не оминули родину Корюків (дівоче прізвище героїні нашої оповіді). Доля закинула дівчинку Філю до Німеччини, де її сім'я важко працювала. Тут вона закінчила українську гімназію, залучилася до молодіжного

Кілька років тому наша газета вперше надрукувала цікавий матеріал про українців в Австралії — родину Габелків. У матеріалі йшлося, в основному, про главу цієї сім'ї — пана Федора. Відтоді ми маємо постійний зв'язок із нашими співвітчизниками — обмінюємося листами, друкованою продукцією.

національного руху. І — вперше заспівала в церковному хорі, що у великій мірі і визначить її подальшу долю на чужині.

У 1949 році Філона переїздить до далекої загадкової Австралії, яка, врешті, і стане для неї другою Батьківщиною. Тут вісімнадцятирічна красуня знайшла своє особисте щастя — закохалася, а згодом і побралася з файним козаком, активістом української громади Федором Габелком. Тут вони народили і гідно виховали сина Павла.

Але родинні турботи не завадили молодій, енергійній жінці бути завжди в епіцентрі багатогранного життя своїх земляків в Австралії. А головне — вона не зрадила своїй мрії стати професійною співачкою. Мистецтву співу навчалася в різних ситуаціях, у визначних педагогів вокалу. Успішно виступала на сцені, брала участь у всеавстралійських та регіональних конкурсах, концертах. Була членом і засновником ансамблю бандуристів імені Миколи Лисенка, ансамблю «Колорит», вокальної гру-

Тріо бандуристок у складі Ф.Габелко, Л.Тризни і Ж.Віден із далекої Австралії.

пи «Волошки», хору «Чайка», українсько-австралійського товариства. До речі, більшість останнього склали саме австралійці, але, дякуючи саме пані Філонілі, вони натхненно співали народні пісні козацького краю. За активну пропаганду рідного мистецтва, пісні вона отримала чимало відзнак від української громади і уряду Австралії. І сьогодні, попри поважний вік, Філоніла Василівна продовжує діяльність на культурно-просвітницькій ниві, передаючи свій величезний досвід молодим талановитим землякам, австралійцям, які дякуючи її таланту, закохалися у ширшу українську пісню.

Свій славний ювілей пані Філоніла, як і годиться, зустрічає в теплому колі рідних і друзів. Були ширі поздоровлення, сердечні вітання. І звичайно ж, лунала того дня в далекій Австралії пісня, яка розпочала свій лет в рідній Україні.

Тож і ми приєднуємося до ширших вітань на адресу нашої ювілярки-землячки, відчувачи серцем, як лине до рідної матінки-землі через океани, країни і континенти її щемливо-трепетний, завжди молодий спів: «А я просто українка, україночка...»

Максим ТОРСЬКИЙ,
власкор «УК»

Козаки на ювілеї

Творчі зірки з «Чумацького шляху»

Напередодні новорічних свят у Єнакієвому, що на Донеччині, у затишній міській бібліотеці, колектив якої очолює Лідія Миколаївна Новік, відбувся непересічний святковий захід. Його організатори і численні гості не лише з області, а й з інших міст України зібралися щоби відзначити ювілейну дату — 85-річчя одного із найстаріших в Україні літературних об'єднань «Чумацький шлях», яким нині керує відомий поет, член Національної спілки письменників України Василь Чубенко.

У цей день на адресу місцевих літераторів лунали вітальні слова від представників обласної і міської рад, письменників і журналістів Донеччини, представників Українського Реєстрового Козацтва. Вони заслужено отримали відзнаки та нагороди.

По-козацьки ширим, по-журналістськи лаконічним був вітальний виступ головного редактора газети Донеччина, полковника УРК Ігоря Зоца, який подарував очільнику літоб'єднання Василю Чубенку символічне «золоте перо», побажавши «Чумацькому шляху» й надалі дарувати Донбасу, Україні сузір'я талановитих письменників і поетів.

Від реєстрових козаків і особисто Гетьмана УРК Анатолія Шевченка отаман Єнакієвського міського товариства УРК Олександр Мамченко вручив козацьку гра-

моту — за сприяння розвитку козацького патріотичного руху

в регіоні. А від редакції газети «Україна козацька» ювіляри отримали свіжий номер видання, де ціла сторінка присвячена їх творчій організації.

Слід зазначити, що члени літоб'єднання «Чумацький шлях» є постійними дописувачами і передплатниками двох вищезгаданих загальнонаціональних україномовних видань, що ще виходять на Донеччині.

Хвилююче-цікавими були

виступи на святковому зібранні відомого українського письменника, колишнього політ'язня, лауреата багатьох престижних премій Олекси Різничківа, — уродженця Єнакієвого, його земляка, багаторічного керівника Донецької обласної організації НСПУ Станіслава Жуковського.

А наступного дня в Єнакієвому відбулося виїзне засідання обласної письменницької організації, на якому із творчим звітом перед головою цієї організації, відомим прозаїком-сатириком Павлом Кушем, відповідальним

Відомий український письменник Олекса Різниченко.

секретарем спілки, головним редактором журналу «Донбас» Віктором Логачовим, знаними українськими поетами Станіславом Жуковським і Юрієм Доценком виступили єнакіївські літератори Ліна Ефендієва, Надія Лісова, Наталка Самойлова, Микола та Світлана Старусєві, Юрій Орлов, Ніна Худотьоплова, Стела Маслакова, Аркадій Вейц та інші. Відбулася дружня відверта розмова побратимів по творчому ремеслу, в результаті якої присутні одностайно відзначили, що потенціал у літоб'єднання великий, висловивши надію, що з «Чумацького шляху» на літературний небосхил України зійде не один талановитий митець.

Дмитро ГРИГОРЕНКО
власкор «УК»,
м.Єнакієво
Фото автора

Члени літоб'єднання «Чумацький шлях» разом із гостями ювілейного свята.

(Продовження).

Початок в №№ 17-22)

8 вересня Ходкевич з іншими польськими військовими керівниками захотіли розвинути далі досягнуті перемоги. Однак вони, діючи в межах позиційної стратегії, вивели всю польсько-литовську армію за вали і почали чекаати, бажаючи спровокувати турецькі військові сили на битву. Але турки не прийняли бою, навіть не вийшли з табору, тільки спорадично відстрілювалися. Натомість атакували козацький табір. У центрі йшли турецькі частини, на флангах – татарські. Козаки спочатку не відповідали, поки ворог наблизився. Коли ж яничари почали вскакувати до рову, козаки піднялися і вдарили по нападниках з мушкетів. Ураганний вогонь відкинув ворога назад. Три атаки відбили запорожці, яких підтримала піхота Лермонта. Понад три тисячі атакуючих загинуло того дня.

Наступного дня, 9 вересня, повторився вихід польсько-литовської армії з-за валу, і, як попереднього дня, повторилася реакція ігноранції з боку турецького командування цього демаршу і водночас новий наступ на козацький табір після полудня. Півтори години турки інтенсивно обстрілювали козацькі позиції, а потім рушили на їх штурм. Ходкевич знову підтримав запорожців німецькою піхотою Денгоффа і Лермонта і двома корогвами лісовчиків. У результаті тригодинного бою турків примусили відступити.

Великі втрати у турецькій піхоті примусили султана направити чотири тисячі особистої гвардії в діюче військо для атак проти козаків, що робилися 10 і 11 вересня, однак і вони закінчувалися перемогами запорожців. Особливо сильному обстрілу піддали турки козацький табір 11 вересня. По частково збудованому мосту вони перевезли чотири легкі гармати і били прямою наводкою, знищуючи багато коней, вбили чотирьох воїнів. У відповідь відгукнулася польська артилерія, яка змусила замовкнути турецьку батарею. Атака яничарів була безуспішною. В цей день зібралася військова рада у польському таборі. На пропозицію козацького гетьмана Петра Сагайдачного рада вирішила атакувати вночі турецький табір.

План спільної атаки на 12 вересня був розроблений заздалегідь. Кіннотники-лісовчики повинні були своєю військовою музикою, трубами, бубнами вчинити великий галас і шум, що мусило стати гаслом для запорожців і угорської піхоти, на яких покладалося завдання відкрити бойові дії. Запорожці по-пластунськи дісталися під турецький табір майже під самі намети і залягли в долині перед ним. Але збір польських військ затягнувся до ранку. Польський командуючий Любомирський не міг пояснити причини: чи незгода, чи боягузтво затигнуло концентрацію військ. Потім пішов дощ, і виникла загроза, що порох намокне. Тому Ходкевич дав наказ вертатися запо-

рожцям і угорській піхоті, яка встигла теж підійти до турецьких позицій. Майже зразу ж козаки здійснили нічний напад на турецький табір самостійно. В дощову ніч Сагайдачний повів козаків на султанські позиції. У нічній темряві десять тисяч козаків підкралися до турецького табору. Знявши безшумно сторожу, запорожці увірвалися в намети. В турецькому таборі виникла паніка. Тікали кудись напівроздягнені яничари і спа-

польського табору, і закінчився їх поразкою, завдяки спільним погодженим діям польських і козацьких сил. Осман звинуватив у невдачі великого візира Хусейна-пашу і замінив його Ділавер-пашею. Серед турецьких воїнів зросло невдоволення, їх моральний стан і бойовий дух значно занепадали. Поширилось дезертирство, хоча проти нього турецьке командування запроваджувало жорстокий терор. Серед тих,

Від ранку до ночі, а під час рейдів і вночі був на ногах, керував військом, втручався у кожен дрібниці, бував на військових нарадах у коронного гетьмана, сам перевіряв варту. Він провів серію нічних виступів запорожців, що мали на меті знищення живої сили противника, здобуття продовольства та інших трофеїв, деморалізацію турецької армії. У ніч на 17 вересня кілька сотень козацького війська пробралися до турецького табору,

кілька сот козаків вдерлися до ворожого обозу. Знищили кілька десятків турків, здобули дві корогви, захопили кілька сот коней, дуже багато мулів, верблюдів, коштовні тканини, оздоблені золотом і сріблом.

22 вересня близько 800 запорожців вночі форсували Дністер, напали на турецький табір, що там розташувався. Козаки вдерлися на міст і скинули в річку 200 турків. Загинув Тогаджа-паша, був тяжко поране-

До 390-ї річниці Хотинської битви

ЗАПОРОЗЬКІ КОЗАКИ В ХОТИНСЬКІЙ ВІЙНІ

ги. Тільки було й чути лякливий крик: «Козаки, козаки». Коли турецькі командуючі трохи отямилися, почалася безладна стрілянина. Захопивши великі трофеї, козаки організовано відійшли. Загін, залишений Сагайдачним, прикривав відхід Запорозького Війська. Цей загін прийняв на себе удар армії великого візира Хусейна-паші, що зробив невдалу спробу надгогнати військо Сагайдачного.

13 вересня ворог знову обстріляв козацький табір, завдавши запорожцям відчутних втрат.

Всі ці дні наскоками діяли татарські орди. Вони напали на окремі польські загони, захоплювали коней, що паслися за межами польського табору. Татари Кантемира перейшли Дністер, щоб порушити зв'язок з Кам'янцем, який служив для польського війська базою постачання. Вони захопили 100 возів з продовольством і порохом, зібраним для польської армії. Татари грабували села, захоплювали багато людей в ясир. Але не скрізь вони досягали успіху. Давало відсіч татарським грабіжникам місцеве населення. Наприклад, з Кам'янця зробили вилазку селяни та міські жителі і за допомогою гарнізону з 400 німецьких найманців відібрали у татар здобич і полонених, завдавши при цьому великих втрат ворогові. Відбувалися також герці-поєдинки між турецькими і польськими воїнами.

Осман шаленів від постійних невдач. Він наказав стратити одного пашу, звільнив другого, покарав інших воєначальників. Прибуття 14 вересня будзинського паші Каракаша зі свіжими силами вселило в султана надію на поліпшення справ, і він вирішив атакувати весь польський табір. Турки, подолавши вал, вдерлися в середину табору. Серед частини польських військ почалася паніка. Однак Ходкевич організував контра-таку, і чотиритисячний загін німецької піхоти відігнав ворога. Влучним пострілом був убитий Каракаш-паша. Турки в паніці почали тікати. Козаки з тилу вдарили по відступаючих, знищили майже 300 ворогів.

Штурм 15 вересня був першим і єдиним за всю кампанію наступом турецьких військ, спрямованим виключно проти

Козацька атака під Хотиніом. Художник С.Чайка, 2005р.

хто перейшов на польський бік, були син Хусейна-паші і племінник Ділавер-паші. Зростали труднощі з продовольством, дуже важко було нагодувати велике військо. Ціна хліба зросла в 60 разів. Голод і хвороби виривали все більше жертв з турецького війська.

Блокада давалася взнаки і в польському таборі, багато людей гинуло від пошестей. Хліб подорожчав у 40 разів, масово падали коні, крім того, їх різали для їжі, чим підтримували сили захисників, що невпинно слабшали.

Особливо тяжким було становище козаків, які прийшли під Хотин після кровопролитних боїв у Молдавії...

Сагайдачний скористався з дозволу сейму робити нічні рейди, вирішив взяти ініціативу у свої руки, діяти самостійно. Взагалі, навіть і слабкий після поранення, козацький гетьман завжди наполегливо, рішуче діяв.

знищили понад тисячу ворогів і повернулися до себе, не втрапивши жодного чоловіка. Тоді ж козаки атакували турецькі загони, що охороняли міст через Дністер. Кілька сот яничарів та інша сторожа на чолі з пашею була знищена або захоплена в полон.

У ніч на 18 вересня біля тисячі запорожців вдарили на позиції колишнього візира Хусейна-паші, де були розташовані спаги Карамана і Сиваша. Три години тривала запекла боротьба посеред турецьких наметів, у якій загинуло кілька сот турків. Козаки здобули 200 коней, 20 верблюдів, багато фуражу, кілька наметів, багато одягу, зброї та коштовностей. Козацький напад турки відбили тільки тоді, коли прибули на допомогу спаги Румелії. Втрати запорожців були незначні.

Наступної ночі козаки повторили рейд. Обминувши непомітно турецьку сторожу,

ний Черкес-паша, а колишній візир Хусейн ледь не потрапив до рук нападників і ховався цілу ніч у кущах. Запорожці захопили кілька наметів, багато хутра, коней і верблюдів. Спробували знищити міст, однак підійшли допоміжні турецькі загони, і козаки вимушені були відступити й повернутися до свого табору.

В ніч з 23-го на 24 вересня козаки здійснили ще один нічний напад. Метою його було захоплення і знищення турецького мосту. У нічному рейді взяли участь дві тисячі козаків, 200 чоловік піхоти з полку Любомирського і значна кількість озброєної челяді з військової обслуги. Раптовість наступу і на цей раз відіграла свою роль. Захопили багато трофеїв. Однак головну мету цієї експедиції щодо захоплення мосту не вдалося реалізувати. В турецькому таборі вдарили на сполох. Хоча козаки добралися до мосту, але стягнуті великі сили спагів примусили їх відступити. Однак турки зазнали відчутних втрат. Близько тисячі їх загинуло.

Завдяки цим нічним рейдам козаків штаб султана, спостерегаючи таку активність, не міг знати, що польсько-козацький табір перебуває в найскрутнішому стані. Тому протягом майже десяти днів турецькі сили не розпочинали активних військових дій, а лише інколи спорадично вдавалися до короткочасного артилерійського обстрілу. 23 вересня опівдні артилерія Хусейна з-за річки бомбардувала козаків. З успіхом їм відповідали гармати Любомирського, який особисто їх обслуговував. Вранці 24 вересня після хвороби помер Ходкевич. І хоча в польському таборі, щоб не послабити бойовий дух жовнірів, про смерть головнокомандуючого не говорили, в турецькому таборі про неї дізналися через кілька годин. Турецьке командування сподівалося, що серед польських та козацьких військ, які були виснажені тривалою облогою, виникло замішання і тому прийшов час для фінального удару.

За О.Апанович підготував до друку
Олекса ТРАЧУК,
писар ради старійшин
Українського козацтва
(Далі буде)

З історії українського війська

МОРСЬКА КОЗАЦЬКА СЛАВА

(Закінчення. Початок
у №№ 15-22)

Тактика нападів

Об'єктами нападів запорозьких флотилій були не лише торговельні, рибальські чи військові судна, а й приморські міста, селища і навіть фортеці. Ці напади мали на меті знищення військових арсеналів турків і татар, нанесення ворогу максимально великих матеріальних збитків (шляхом пограбування і спалення житлових будинків, господарських і адміністративних будівель, базарів, мечетей тощо), визволення з неволі своїх побратимів і християнських бранців, захоплення заручників, яких потім можна було обміняти на козаків, що потрапили у полон до ворога, або відпустити заручників за викуп.

Збереглася велика кількість документальних свідчень про те, як козаки здійснювали свої напади на прибережні міста, селища і фортеці. Звичайно, у кожному окремому випадку запорожці дотримувалися якоїсь певної тактики. Можливо лише явити собі узагальнюючу картину таких нападів, надавши слово уже згаданому нами сучасникові подій Г. Л. де Боплану. Він пише, що коли козацька флотилія проривалася з Дніпра на Чорне море, татарські й турецькі кур'єри негайно відправлялися в усі значні міста чорноморського узбережжя з повідомленням про небезпеку. «А оскільки козаки не можуть пройти так швидко, щоб їх не помітили [взагалі], то по всій країні здійснюється тривога, досягаючи [самого] Константинополя. Великий Пан розсилає гінців по всьому анатолійському узбережжю, в Болгарію і Румелію (Romanie), аби там кожен пильнував і був готовий до появи козаків з моря. Та все надарма, бо ті часу не гають і так доречно використовують пору року, що уже через 36 чи 40 годин з'являються біля Анатолії. Прибувши туди, висаджуються на берег, кожен з рушницею в руці, залишаючи у кожному човні для охорони тільки двох чоловіків і двох хлопців. Потім зненацька нападають на міста, захоплюють їх, грабують, палять їх, заглиблюючись іноді на ціле льє в глиб краю, але одразу ж повертаються, знову вантажаться зі здобиччю і вирушають в інше місце, щоб не раз спробувати щастя. Якщо випадково натраплять [на щось підходяще], то атакують його, а якщо ні — то повертаються зі здобиччю додому». Цю інформацію Боплан підтверджує його співвітчизник П.Шевальє.

Простежити динаміку нападів запорозьких й донських козаків на приморські міста й фортеці турків і татар можна за допомогою звичайної хронології подій. Так, у XVI столітті козаки ходили на Тавань (1502, 1504 рр.), Аккерман

(Білгород-Дністровський) (1516 р.), Очаків (1523, 1527, 1528, 1538, 1541, 1545, 1547, 1548, 1551 рр.), Іслам-Кермен [Каховку], Очаків, Керч (1556 р.), Джарилгач, Перекоп (1558 р.), Кафу [Феодосію] (1560 р.), Азов, Аккерман (1574 р.), Трабзон, Синоп, Стамбул (1575 р.), Іслам-Кермен, Перекоп, Кафу, Кілію, Силістрію, Варну (1576 р.). Потім походи на чорноморське узбережжя Османської імперії здійснювалися майже щороку (1578, 1583, 1586-1590, 1593-1595, 1598-1599 рр.).

Найбільш активними дії запорожців у басейні Чорного моря були між 1602 і 1648 роками. У цей період майже кожного року козаки спустошували Західне і Південне Причорномор'я, а також Крим. Неодноразово вони нападали на Очаків, Аккерман, Кілію, Ізмаїл, Варну, околиці Стамбула, Галац, Синоп, Трабзон, Гезльов, Балаклаву, Кафу, Керч тощо.

Документальні свідчення

Неймовірно зухвалим був літній похід 1614 року. Дві тисячі запорожців на 40 чайках рушили до берегів Малої Азії, де учинили напад на портове місто Синоп. Козаки зруйнували стародавній замок, вирізували залого, пограбували мечеті та житлові будинки мусульман, перебили велику кількість людей, спалили верфі, а також

і близько сотні допоміжних суден, після чого рушили до берегів Криму. Там за допомогою гармат з трофейних галер вони штурмом взяли Кафу, вирізуали у місті 14 тисяч «бусурман», пограбували будинки та мечеті й, звільнивши багато християнських невільників, з великою здобиччю повернулися на Січ. Інший загін запорожців восени того ж року спустошив Трапезунд і Синоп, а в порту Мінер спалив 26 турецьких суден. Адмірал Циколі-паша спробував розгромити козацьку флотилію, але, втративши три галери, сам ледь утік. Інший турецький адмірал, Ібрагім-паша, чекав запорожців у Дніпровському лимані, але останні не поспішали вертатися додому і знову напали на Синоп. За свідченням турецького літописця Евлія Челебі, козаки взяли місто вночі. Великий візир Насир-паша намагався приховати цей факт від султана і за це поплатився головою.

Жахливу картину нападів козаків на татарські міста в Криму описує префект Кафи (1634 р.): «Козаки руйнують, грабують, спалюють, забирають в рабство, вбивають; часто беруть в облогу укріплені міста, захоплюють їх приступом, спустошують і випалюють, подібно до того, як у минулому році вони учинили в Юзлеві — укріплене ханське місто, з якого козаки викрали усе, що знайшли, а потім

вали всьому світові могутність і хоробрість Війська Запорозького й розвінчували міф про «непереможність» Османської імперії. Крім того, своїми нападами козаки відволікали турецькі й татарські загоны від інших «театрів військових дій», виявляли слабкі місця в системі турецько-татарських захисних споруд, примушували турецького султана і кримського хана йти на певні поступки під час переговорів з представниками християнських держав, уряди яких могли відкрито або таємно підтримувати дії Війська Запорозького. Дії кв «тримали у постійній напрузі морські сили Османської держави».

Повернення на Січ

Більш складним завданням, ніж вихід на море, було повернення козацької флотилії на Січ. Із одного боку, турки й татари вже знали, кого й коли їм слід чекати поблизу гирла Дніпра. З іншого боку, боєздатність козаків на зворотньому шляху була дещо нижчою, ніж на початку експедиції: частина запорожців могла полягти у битвах, частина — бути важко поранена, а решта — обтяжена пораненими товаришами, бранцями та здо-

Морський прапор Війська Запорозького.

чверть льє від Великого моря у напрямку до Борисфена тягнуться майже на 3 льє дуже низька долина, яка інколи заливається на півстопи водою. Звідси козаки по 200-300 чоловік починають перетягати волоком один за одним свої човни і в такий спосіб протягом двох-трьох днів дістаються до Борисфена з усією здобиччю. Ось так вони рятуються і уникають бою з галерами, що стережуть гирло навпроти Очакова. Наприкінці повертаються до своєї Скарбниці, де ділять здобич...

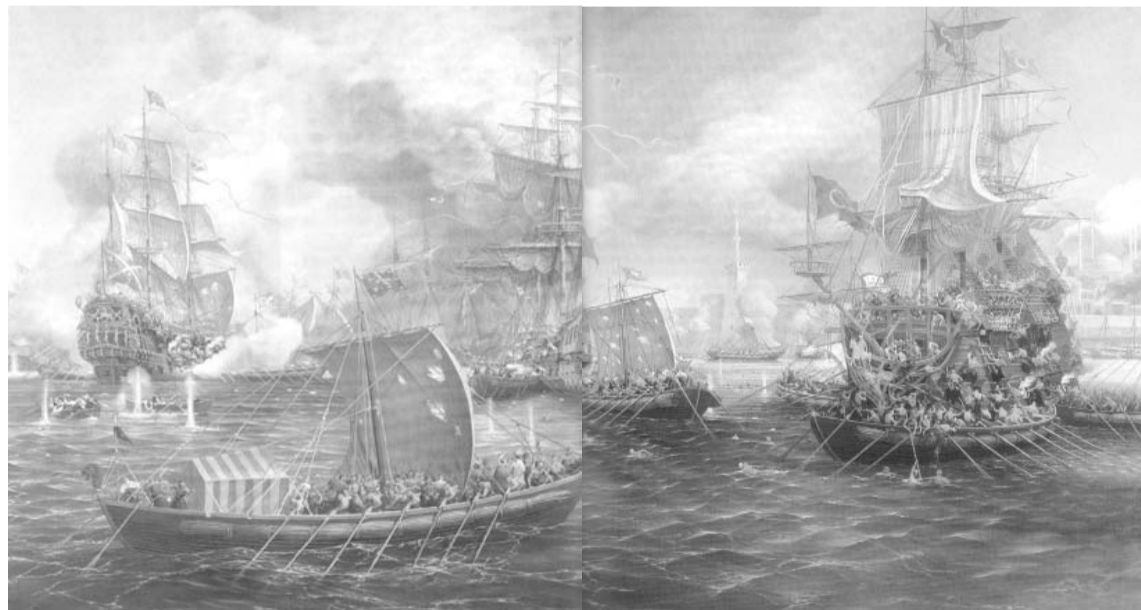
Є у них ще один шлях повернення — повертаються вони через Донський лиман [Азовське море], перепливаючи протоку між Таманню і Керчю і піднімаючись по лиману аж до річки Міус доти, доки вона сплавна для човнів. Від її верхів'я до верхів'я Тачаводи лише 1 льє, а Тачавода тече у Самару, котра в свою чергу впадає у Дніпро на відстані 1 льє вище Кодака.... Але козаки цим шляхом повертаються рідко, бо це завжди дорога до Запорожжя».

Збереглося багато свідчень того, які жорстокі битви з турецькими ескадрами довелося витримати запорожцям під час спроб повернутися на Січ. Однак факт залишається фактом: ані туркам, ані татарам ніколи не вдавалося надійно перекрити козакам усі можливі шляхи відступу на їхні бази.

Світовий резонанс

Походи запорожців на Чорне море завжди мали великий психологічний ефект і політичний резонанс; вони демонстрували всьому світові могутність і хоробрість запорожців й розвінчували міф про «непереможність» Османської імперії. Своїми нападами козаки відволікали турецькі й татарські загоны від інших «театрів військових дій», виявляли слабкі місця в системі турецько-татарських захисних споруд, примушували турецького султана і кримського хана витратити значні кошти на відновлення зруйнованих міст і фортець й на утримання в них великих гарнізонів, йти на поступки під час переговорів із представниками християнських держав, уряди яких відкрито або таємно підтримували дії Війська Запорозького.

Марія ГУБАРЄВА,
спеціально для «УК»,
м.Донецьк

Взяття козаками Трапезунда. Художник С.Чайка, 2004р.

галери, галеони та інші судна, що стояли на рейді. Збитки, завдані місту, оцінювалися у 40 мільйонів злотих. Коли султан Ахмед I довідався про падіння Синопа, він так розгнівався, що ледь не стратив великого візира Насух-пашу, але потім зглянувся на благаання його жінки та дочки й задовольнився побиттям великого візира металевою булавою.

Кілька успішних морських походів відбулося 1616 року. Навесні 2 тисячі козаків під проводом П.Сагайдачного розбили у Дніпровському лимані ескадру Алі-паші, захопили півтора десятка галер

підпалили й саме місто, чверть якого, уся торговельна частина, згоріла. Іноді вони йдуть вдень та вночі, заглиблюючись вглиб країни, щоб пограбувати якесь багате місто; таким чином чотири роки то-му в Каразію, тобто в самому центрі Татарії, козаки пограбували й спалили велику кількість крамниць, вбиваючи всіх, хто їм зустрічався; така доля спіткала навіть одного вірменського священика; з ними втекло понад 150 невільників».

Сміливі напади козаків завжди мали великий психологічний ефект і політичний резонанс, оскільки демонстру-

вали всьому світові могутність і хоробрість Війська Запорозького й розвінчували міф про «непереможність» Османської імперії.

«Тепер слід повернутися у свій край. Тим часом варта у гирлі Борисфену подвоєна, щоб належно покарати їх за грабунки. Вони, однак, кепкують з цього, хоча й ослабли. Адже не буває так, щоб у проведених битвах вони не втратили багатьох зі своїх чи щоб море не поглинуло кількох човнів, бо не всі вони такі міцні, аби витримати. Козаки причалюють у затоці, яка знаходиться за 3-4 льє на схід від Очакова. В цьому місці за

Релігія і духовність

(Продовження.
Початок у №№3-4, 7-18, 21-22)

Зі старовинних речей запорізьких часів у Самарському соборі збереглися: картини, ікони, шість євангелій, п'ять напостольних хрестів, дві чаші, три диски, плащаниця, дві рясні, підрясник, дарохранильниця й антимінс. Серед картин – чудове зображення страшного суду, де показано демонів, вогні, киплячі казани, смоли, знаряддя катувань і серед них людей, починаючи від архієреїв і закінчуючи простими мужиками. З ікон найцікавіша із зображенням собору Війська Запорізького (1771, 1772, 1775) та один – трьома козаками – отаманом Булахом, Іваном Неклесою й Іваном Булахом. Із трьох чаш одна пожертвована запорожцем Іваном Чумаком 1754 р., друга – козаком Федором Колотнечею 1766 р., третя – спільним коштом Запорізького Війська. Із трьох дискосів перший пожертвований спільним коштом Запорізького Війська 1761 р., другий – козаком Федором Колотнечею 1763 р., третій спільним коштом Війська Запорізького 1772 р. З інших речей дарохранильниця пожертвована спільним коштом Війська Запорізького 1768 р.; перша ряса куплена священником Михайлівом 1763 р., друга пожертвована спільним коштом Війська Запорізького 1764 р., підрясник подарований козаком Стефаном Прилукою 1758 р., і, врешті, антимінс шовковий, освячений архієпископом Євгенієм 14 лютого 1779 р., даний 14 серпня 1780 р.

У місті Старій Самарі, за шість верст вище гирла ріки Самари, яке згодом називалося Новобогородицькою фортецею та Усть-Самарським ретраншементом, а тепер взагалі не існує, церква була з дуже давніх часів, здається, ще з XVI ст.; коли саме вона була заснована, точно не відомо, відомо лише, що 1767 і 1771 рр. тут була церква Покрови Богородиці, дерев'яна, збудована коштом предків людей парафії на відведеній під церкву землі, достатньо забезпечена начинням, одягом і книгами. При цій церкві був спочатку один священник, Іоанн Гамалія, а згодом, після подання самарського полковника Гната Пшеничного та прохання кошового Петра Калнишевського і духовного правління, висвятили і другого священника, Федора Ластовицького. Після падіння Запоріжжя Старосамарську Покровську церкву перенесли у найближче до Старої Самари село Одинківку, а речі з неї частково відіслали у Самарсько-Миколаївський монастир, частково їх забрали козаки, які пішли на Кубань, а частково збереглися у теперішній церкві села Одинківки чи Куликова. В останній є старовинні дарохранильниці з пробоного срібла, два дерев'яні різьблені хрести й один образ святителя Миколи-Чудотворця.

У слободі Кільчені (Ровно в 6, ок'юму зимівнику двох запорізьких козаків, Василя Сухини й Гаврила Моторного, 1745-1760 рр. була каплиця для молитов і співів, при котрій був ієромонах Самарсько-Миколаївського монастиря. Після знищення Запоріжжя тут оселився колишній козак Ірклієвського куреня Іван Голуб, який перед тим прожив понад дев'ять років у Самарсько-Миколаївському монастирі, віддаючись молитвам і постами; його зусиллями у слободі Кільчені була збудована церква Успіння Богоматері (1791 р.). з того часу слобода Кільчень стала йменуватися Голубівкою на честь

Церковний лад у запорозьких козаків

На подвір'ї Самарського монастиря.

фундатора Івана Голуба.

У селі Кочережках на річці Самарі здавна існував Сергіїв скит Самарського монастиря; при ньому постійно жило кілька ченців та запорізьких козаків. Обов'язком цих ченців і козаків була турбота про зручності купців, промисловиків і взагалі всіх мандрівників, що переїжджали через Самарську паланку й переправлялися через Кочеридинський брід на річці Самарі. Близько 1750 р. ту виникла слобода Кочережки, яку часто відвідував свого часу відомий поширювач православ'я й фундатор багатьох церков у Самарському краї, священник Кирило Тарловський, якого сучасники звали «диким попом». Приїжджаючи у Кочережки, Кирило Тарловський навчав люд слова Божого і потім підказав їм думку про будівництво в селі церкви; цю думку схвалили, але церкву в Кочережках завершили вже аж 1778 року.

У селі Петрівському (тепер Балабіно-Петрівському), на лівому рукаві Дніпра Кушугумі, близько 1740 р. існувала каплиця. При ній постійно жив ієромонах Самарсько-Миколаївського монастиря, щі відправляв церковні треби. Недільні та святкові дні до каплиці в Петрівському сходилися місцеві й навколишні мешканці і молилися тут милосердному Богові.

У слободі Дмитрівці на річці Самарі (тепер село Павлоградського пов.) існував скит Самарсько-Миколаївського монастиря з кількома ченцями; у недільні й святкові дні сюди сходилися місцеві й навколишні жителі, слухали богослужіння, вчи-

лися слова Божого та доброго ладу в житті; сюди нерідко приїжджав «дикий піп» Кирило Тарловський. Живучи тут цілими тижнями, він учив народ слова Божого і разом з ним молився Господеві; у свою чергу «дикого попа» часто відвідував тут азовський губернатор В.О.Чертков.

У урочищі річки Малої Тернівки, тепер містечку Юр'івці Павлоградського пов., існувала каплиця, в якій молилися великий подвижник старець Дорош, колишній осавул Війська Запорізького; святість його життя, безсумнівно, приваблювала багатьох православних козаків у цей скит; згодом, з 1766 р., сюди став приїжджати «дикий піп» наставляти християн і молитися з ними Богові.

У зимівнику запорожця Миколи Петровича Рудя на річці Нижній Терсі, тепер слободі Миколаївці-Рудівці згаданого повіту, 1754 р. була споруджена похідна церква св. Миколи, взята з Самарсько-Миколаївського монастиря на прохання М. Руди. При цій церкві Рудь утримував ієромонаха Самарського монастиря Самуїла, який виконував богослужіння й навчав християн слова Божого й молитов; у час татарського лихоліття 1768 й 1769 рр. церква ця була знищена, а жителі врятувалися втечею у сусідній Самарський монастир. Нову церкву збудували лише 1785 р., після загарбання Запоріжжя. Зробив це племінник осадчого Рудя Микола Олексійович Рудь.

У урочищі Межиріччі, між річками Вовчою й Самарою (тепер село Межиріччя), 1745 р. була каплиця з іконою Покрови Богородиці; при ній був чер-

нець Самарсько-Миколаївського монастиря для молитов, пісень та повчання християн слова Божого й добрих звичаїв.

У яру Лозовому, тепер слободі Підгородній того ж повіту, 1750 й 1765 рр. була каплиця з іконою архістратига Михаїла, до якої викликали ченця – ієромонаха Самарсько-Миколаївського монастиря, для молитов, прославлянь і повчань. В урочищі Андріївці на річці Вовчій, тепер слободі Бахмутського повіту, 1757-1768 рр. була каплиця з іконою Покрови Богородиці, а при ній відправляв богослужіння ієромонах Самарсько-Миколаївського монастиря. У селі Підгородньому (колишньому місті Донецькому, а тепер Слов'яносербську) 1740 р. була похідна церква Покрови Богородиці, пр. якій утримувався ієромонах Самарсько-Миколаївського монастиря для здійснення богослужінь та навчання християн.

В урочищі Чорнухиного, Слов'яносербського пов., була ікона св. Миколи-Чудотворця, при якій утримували священника для молитов і пісень; через це урочище пролягав шлях із Січі на Дон і Кагальник. Для мандрівників біля урочища було влаштовано постійну станцію, де вони молилися знайти продовольство для себе і своїх коней і відпочити; а щоб проїжджі крім того мали можливість задовольнити тут і свої потреби, запорізький Кіш розпорядився спорудити біля Чорнухиної станції ікону св. Миколи і призначити до неї священника.

В урочищі Кагальнику при впадінні Дону в Азовське море 1750. була похідна церква Покрови Богородиці, при якій утримувався ієромонах Самарсько-Миколаївського монастиря. У 1768 р., під час татарського лихоліття, мешканці Кагальника сховалися у фортеці св. Дмитрія Ростовського, а коли небезпека минула, повернулися до руйнівних згарищ, а біля їхньої похідної церкви замість ієромонаха з'явився священник Кирило Остролуцький, родом з Острога на Волині, вихованець Київської духовної академії.

В урочищі при гирлі Міуса біля Азовського моря, поблизу Таганрога, в теперішній слободі Миколаївці Ростовського пов., 1769 р. 500 сімейних запорожців за розпорядженням Коша заснували три слободи – Миколаївську, Троїцьку й Покровську, і спільними силами влаштували у середній слободі Троїцькій каплицю, запросивши до неї з Таганрозької фортеці священника Никифора Федоровича.

В урочищі при гирлі ріки Берди, центрі Кальміуської паланки, церква існувала вже в першій половині XVIII ст.: 1754 р. паланковий полковник Андрій Порохня писав запорізькому Кошеві, що стара церква у Кальміуській паланці спорохнявіла і замість неї слід збудувати нову, для чого в паланку треба доставити необхідну кількість дерева з самарської «товщі»; у свою чергу Кіш сповістив про це київського митрополита Т.Щербацького й поросив дозволу. Владика прислав у Січ святительську грамоту й похідний антимінс, а водночас звелів відправити туди стару похідну церкву, що зберігалася в Січі від часів перебування запорожців під кримською протекцією, і поставити її в паланці для богослужінь до завершення нової церкви.

Дмитро ЯВОРНИЦЬКИЙ
(Далі буде)

Творчість

Поезія, навіяна вічним

Український поет, прозаїк і публіцист Олег Миколайович Гончаренко народився 5 серпня 1959 року на козацькому Запоріжжі, мешкає нині у Мелітополі.

Він – член Національної спілки письменників України, автор понад двадцяти книг, лауреат обласної премії ім. М.Андросова (1989 р), заохочувальної премії Спілки письменників України та фонду «Літературна скарбниця» (1992 р.), міжнародної премії ім. Богдана-Нестора Лепкого (2005 р), премії фонду Воляників-Швабінських при Фундації Українського Вільного Університету в Нью-Йорку (2007 р.).

Щойно у видавництві «Фенікс» побачила світ чергова книга Олега Гончаренка під незвичною інтригуючою назвою «Катрени оголошених картин». Це унікальне видання складається з близько 500 віршів. Як констатує у книзі сам автор, «навіяне живописом Івана Марчука» - *всесвітньовідомого українського художника. Про витoki цієї унікальної книжки, «творчого синтезу справжньої поезії і геніального живопису» у передмові до видання розповідає натхненник поета, великий художник сучасності Іван Марчук, разом з яким вони створили своєрідну живописно-віршовану філософську картину буття.*

Олег Гончаренко
КАТРЕНИ ОГОЛОШЕНИХ КАРТИН
(навіяне живописом Івана Марчука)

Український поет Олег ГОНЧАРЕНКО
із козацького Запоріжжя.

Мені та моїй праці художника присвячено сотні віршів десятків поетів різної творчої величини, всім їм від мене завжди знаходилося і знайдеться

ПРО ТАЇНУ

добре слово подяки і (хай навіть віртуального) віддарунку, але ось зараз я примовкаю... Переді мною вірші Олега Гончаренка, самобутнього, талановитого українського поета з Мелітополя. Я щиро подивований, вражений, приголомшений! Річ навіть не в тому, що Олег, проникнувшись моїми чуттями і болями, написав сотні віршів про «зарозумілий» і не кожному зрозумілий світ безбережного Івана Марчука і що творчо, на правах культурних паритетів, упродовжив у всі мої десять дуже різних мистецьких періодів. Річ у тім, ЯК він це зробив.

Він зрозумів мій світ і ввійшов у нього, як ніхто досі, він показав себе людиною дуже тонкої і ранимої душі, несподіваних філософських осмислень.

Він мене РОЗУМІЄ і ПОЯСНЮЄ (роздумуючи про Таїну), і робить це ненав'язливо й інтелігентно, не прямолінійно-описово, а пропускаючи крізь власне серце, натхнено-асоціативно.

Я сприймаю його як свого земляка і довірника в усьому і скрізь: у моїй тернопільській Москалівці, біля кожної української хати в чарах Місяця і Сонця, у моїх занебесних

мрях, що виходять з берегів і ніяк не можуть вийти. Зрештою я чую Олега в «Голосі моєї душі».

Наші душі споріднюються болем і добром, ширістю і прагненням здивувати. Інколи ми міняємося місцями: я скрипка – він скрипаль, він скрипка – я скрипаль. Важливо – музика. Гармонія музики. Суголосся душ.

Олег – із під козацьких степів, славного козацького роду: козацького йому здоров'я. Олег – тихий, але впертий, волик Поезії, котрий «непомітно» працює на так званій периферії літератури: натхнення йому, стійкості, а може, й трохи зухвалої шабельності. Олег – людина від цього світу й не зовсім від цього, на перехрестях земних тривог і небезпек усевишніх: не розгубись, Олеже! Правда – в безмежжі безмеж.

Підсумовую: дуже хотів би бачити земну правду й містерії Івана Марчука та близькі їм поезо-цикли Олега Гончаренка під однією – презентабельною – обкладинкою Живопису та Поезії.

Іван МАРЧУК,
народний художник України, лауреат Національної премії України імені Т. Г. Шевченка

МОЯ ЗЕМЛЯ, МОЯ ТВЕРДИНЯ

Її по-іншому ніяк і не назвеш:
В неї так трудно Роду вгризлося коріння.
Тут я стою вище найвищих вез!
Моя земля – мій Материк, моя твердиня.
Де б тут не був, не звільнишся од чат, –
Тому і погляд мій об даль іще січе вогонь,
Тому й не кидаю махновських вил-трійчат
Та гайдамацького свого ножа, священого.
Брати... Сповиті в пропотілу «семирязь»...
А при потребі на косу зірвуть і місяць!
Таким лиш крикни:
«Хлопці, роби грязь!» –
На зайд крові
й Дніпровський Щит замісять.
Акацій трішки насадили ми колись,
Та ще – тополь, черешень, вишень.
Мало...

Тут за деревами не роздивитись ліс,
Бо вічний Степ ми за садами заховали.
А так-то... обрій нам – фортечний мур.
Окрім «безмежжя», всі відсутні виміри.
У нашій кожній череді пасеться тур –
Із тих, які для всього світу вимерли.
Тож і билінку ліпше в полі не займай:
У кожній квіточці – любов моя предивна.
Тут я існую! Сам собі – Мамай!
Моя земля – мій Материк, моя твердиня.

ВЕРБИ НАД ВОДОЮ

У вірші впиши хоч сто «ять» –
Минуле лиш міниться щемко...
Ось верби уперто стоять,
Які надихали й Шевченка.
Тихенько хлюпоче вода.
І спурхують зорі на віти.
Під вербами й Скворода
Приліг та й...
лишився навіки.
Чи ж їм поклоняться дивам,
Прорісши у висі імлісті?!
Намислив тут Вічний Іван
Поему опалого листя.
Тут вічність хитає траву,
Тут вічність
гойда піднебесся,
Бо й Пісню свою лісову
Від них же (!) наслухала Леся.
Іще українців чека
Тут кожна вербичка старенька!
Діждались уже Марчука.
Діждались уже Гончаренка...
Вертаємось в тихі краї ми,
На котрі плин часу не діє, –
Допоки ще є Україна,
Ще буде й тут
Вербна Неділя.

ЗАХИСТІ ВІД СОНЦЯ

Ти догоряєш на палаючій землі...
Вже й мислиш ти клінічно і ошпарено...
Спекотні далі, наче марення Далі,
Все далі й далі поринають в марева.
Термометр аж рисками пручавсь шкали,
Тік, як годинник
видатного «тимчасовця»!
Хіба гадалось, що іще настане час, коли
Потребуватимеш ти захисту од сонця?
Душа уже – мов одинока чайка?
Згадай, крізь що пройшов для нас Ісус,
Що стерпіли Джордано Бруно й Гус,
Як відстраждали Гонта й Наливайко.
На зло вогню надію бережи ти!
Життя, здається, як таке, відсутнє?
Молися на майбутнє й за майбутнє!
А це «сьогодні» треба просто пережити.
Стомився від тривоги і від наруг?
Слів час минув,
прийшла пора для вчинку,
Не дай ні серцю, ні рукам спочинку –
Не зупини буття одвічний круг.
Пожежа знову заглядає у віконце?
Загляне й осінь іще, мрячна і в'язка...
Піди кудись: для захисту від сонця
Достатньо й придорожного ліска.

Олег ГОНЧАРЕНКО

Україна КОЗАЦЬКА

ЗАСНОВНИК:
Всеукраїнська
громадська організація
«Українське Реєстрове
Козацтво»

В.о. головного редактора
Антін Бобир
e-mail: abobyrg68@ukr.net
096-383-75-15,
(062) 213-01-98

Відповідальний секретар Юрій
Доценко
050-773-77-12

Свідоцтво про реєстрацію
серія КВ № 8398, видане
Державним комітетом
телебачення і радіомовлення
4 лютого 2004 року

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:
01001, м.Київ, вул.Мала
Житомирська, буд.11, оф.5а
www.kozatstvo.org.ua.
Тел.: (044) 278-37-59
e-mail: ipshi@voliacable.com
urk@i.com.ua

КОРПУНКТИ:
83048, м.Донецьк,
вул. Артема, 118-Б
Факс: (062) 311-34-24
Тел. (062) 213-01-98
Тел. (094) 912-71-98
e-mail: press_uk@iai.dn.ua

м.Івано-Франківськ
Завідуючий корпунктом
Богдан Кузів
Тел.: 097-595-64-68

м.Львів
Завідуючий корпунктом
Роман Наконечний
Тел.: (0322) 64-99-79

м.Харків
Завідуючий корпунктом
Михайло Дубровський
Тел.: 067-628-82-64

м.Ужгород
Завідуючий корпунктом
Іван Мільчевич
Тел.: (050) 438-79-93

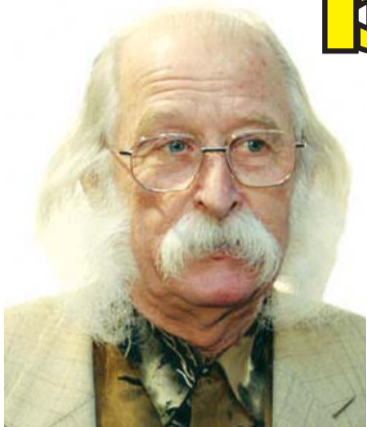
Сфера розповсюдження:
загальнодержавна

Газета виходить один раз
на місяць. Ціна договірна
Газету віддруковано в друкарні ПАТ
«Редакція газети «Донбас»
Адреса: м. Донецьк, 83096,
вул. Куйбишева, 58
Наклад 30 000
Замовлення 1990/12

Передплатити газету
«Україна козацька»
можна у будь-якому
поштово-відділенні
України.

Передплатий індекс:
08159

Український геній із Москалівки

Іван Марчук.

Український живописець Іван Степанович Марчук народився 12 травня 1936 у с. Москалівка Лановецького району, що на Тернопільщині в родині відомого на всю округу ткача. Після закінчення 7-річної школи вступив до Львівського училища прикладного мистецтва ім. І. Труша на відділ декоративного розпису, де навчався до 1956 року.

Після служби в армії продовжував навчання на відділі кераміки Львівського інституту прикладного мистецтва, який

закінчив 1965 року.

Працював у Інституті надтвердих матеріалів НАН України, на Київському комбінаті монументально-декоративного мистецтва. З 1984 року — на творчій роботі.

У 1989-2001 роках мешкав у Австралії, Канаді, США. Тепер живе та працює в Києві.

До 1988 року творчість Івана Марчука не була офіційно визнана Спільнотою художників, хоча він мав понад 15 експозицій у різних містах колишнього СРСР (перші виставки у 1979 і 1980 роках у Москві). І лише 1988 року його прийняли у члени Спільноти художників України. Приблизно з тисячі творів і близько 20 персональних виставок складається доробок художника.

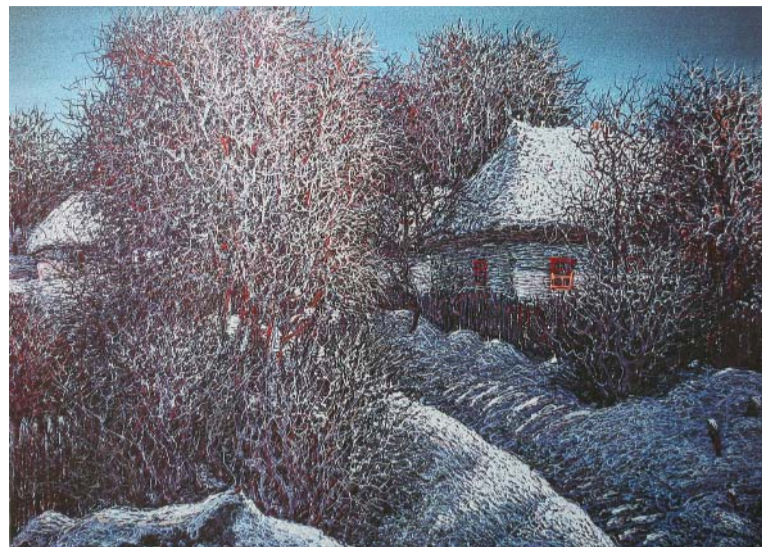
У 2001 році Марчук остаточно повернувся в Україну. 2006 року Міжнародна академія сучасного мистецтва у Римі прийняла Івана Марчука до лав «Золотої гільдії» та обрала

почесним членом наукової ради академії. Це перший випадок визнання українського художника інституцією такого високого рівня. Сьогодні «Золота гільдія» нараховує 51 художника з усього світу. Народний художник України, лауреат Національної премії України ім. Т.Г.Шевченка Іван Марчук 2007 року потрапив до рейтингу 100 найвизначніших геніїв сучасності, який уклала британська газета «The Daily Telegraph».

Він є засновником нових стилів у мистецтві, зокрема «пльонтанізму», це — назва, яку митець жартома дав своєму стилю. Від слів «пласти», «пльонтати»: картини ніби створені з клубочків чудернацьких ниток. Стиль майстра справді не піддається жодним хитромудрим класифікаціям. Належність свою до будь-якої з них він відкидає. Бо є у нього все: пейзажі, портрети, наїв, «ню», щось узагалі

Художнику немає скутих форм ...

І.Драч

Мороз і сонце.

казкове... Грандіозний цикл абстрактних робіт... Усе це неможливо сплутати з роботами інших митців — принаймні в нашій галактиці. Сьогодні його картини вражають мистецтвознавців Європи, Америки, Австралії, йому пропонують виставлятися в найкращих залах світу і це все на противагу минулому гонінню та переслідуванню у власній державі, Україні.

Своє покликання у творчості художник бачить так: «Для мене мистецтво — це життя й одкровення. Іншої альтернативи нема. Й водночас мистецтво — це каторга. Я

працюю 365 днів на рік і без цього не можу. Це присуд долі, карма, вирок, приреченість. І нікуди не дінешся. Я мрію погрітися на пляжі, полежати у траві, слухаючи як вона росте, я хочу дивитися, як плывуть у небі хмари, хочу тішитися, веселитися, спілкуватися в компанії, не відмовився б піти до школи, щоб когось там чогось навчити. А потім думаю: а мені ж теж хочеться самому щось зробити. Непереможна думка!»

Петро АНТИПЕНКО,
художник

Біле цвітіння

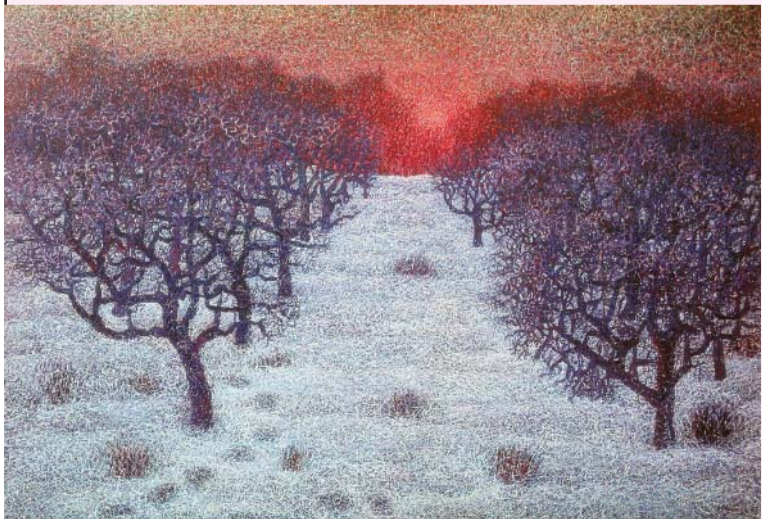
Соломія Павличко

Золота симфонія

Олег Антонов

Сонце заходить

До тебе голос мій

Спогади дитинства